

Caietele DE LA ARACI

18

Publicație semestrială de literatură a Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni

Anul X, nr. 2(18), decembrie 2022

Redactor-șef: Luminița Cornea • Secretar de redacție: Nicolae Scurtu

Casa memorială „Romulus Cioflec” – moment de mulțumire după un eveniment cultural reușit, aprilie 2022.

MOTTO:

„Popoarele ce nu cred în El și nu se adapă din inima Lui – chiar dacă-L socotesc simplu pământean – n-au nici pedagogi adevărați, n-au nici învățători! N-au nici profesori! Ele n-au nici oameni de stat, nici oameni de știință, n-au nici eroi! Au destui oameni de nimic! Fără iubirea acestui mare Învățător, din care să izvorească truda și jertfa, nu se poate construi nimic! Adică fără inimă, fără conștiință.”

Romulus Cioflec, *Moarte cu bocluc*,
piesă de teatru în trei acte, ediție îngrijită, prefată și tabel cronologic de
Luminița Cornea, Muzeul Carpaților Răsăriteni, Sf. Gheorghe, 1998.

CUPRINS

Luminița Cornea • Dramaturgia,
o altă dimensiune a operei lui

Romulus Cioflec • p. 2

Maria Monica Stoica •

Călătoria, orizont al cunoașterii la
Romulus Cioflec (VIII) • p. 7

Luminița Cornea • Despre prima
manifestare Romulus Cioflec, în
Covasna, după anul 1990 • p. 9

Carmen Mușat-Coman •

Mățele și cuiabarul • p. 11

Ion Onuc Nemeș •

Clopotarul • p. 13, Opincile-n cer,
Badea Simion, poștașul • p. 13

Mihaela Malea Stroe •

Stiloul... • p. 15

Florentina Teacă •

Povești de odinioară • p. 16

Adrian Munteanu • Sălbatică
nălucă, Străvezii veșminte,

Arcașul negru • p. 18

Vadim Bacinschi • Altă scrisoare
către Veronica • p. 18,

A venit decembrie • p. 19

Carmen Tania Grigore •

Presentiment • p. 19

Cătălina Hasotti Stimulente • p. 19

Maria Monica Stoica •

Pe tăișul liniștii, Chihlimbar,
Pasărea poemului • p. 20

Anthonia Amatti •

Dezîntregire • p. 20

Tatiana Scurtu •

Mi-e codrul la fereastră • p. 20

Carmen Gheorghe • Despre mere
și iubire la Ion Topolog • p. 21

Cornel Dimovici •

Exilul îl cari cu tine • p. 23

A. I. Brumaru • Locul ființei • p. 24

Despre autori • p. 26

Activități de pedagogie la Casa
Memorială „R. Cioflec” • p. 27

Cristina Vișan • Să vorbim, să
scriem corect • p. 28

DRAMATURGIA, O ALTĂ DIMENSIUNE A OPEREI LUI ROMULUS CIOFLEC

Afirmația că Romulus Cioflec a scris și piese de teatru a fost făcută prima dată de Mircea Braga, care menționează că scriitorul „a lăsat în manuscris, printre alte lucrări de mai redusă importanță, patru piese de teatru și un volum de memorii” (1). Cele patru piese de teatru sunt următoarele: comedia *Moarte cu bocluc*, ce evocă viața elevilor de altădată, comedia „sportivă” – *Cupa Domeniilor*, comedia „politică” – *Răspântia* și comedia „casnică” – *Răfuiala*. Prima a fost publicată în 1998 (2), a doua în 2012 (3), a treia, *Răspântia*, în anul 2016 (4). Ultima, *Răfuiala*, este, încă, nepublicată. Considerăm că publicarea pieselor de teatru va contribui la valorificarea corectă a întregii opere a scriitorului Romulus Cioflec.

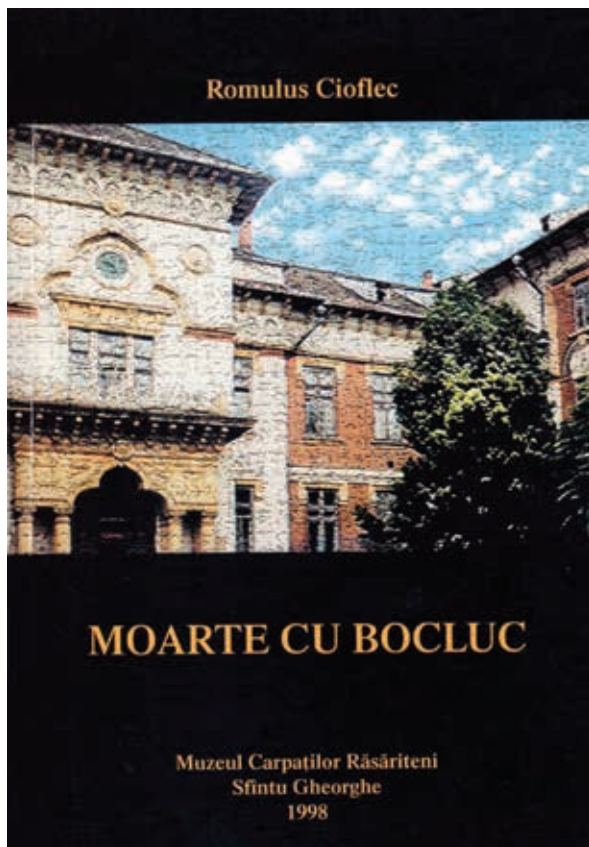
Comedia *Moarte cu bocluc* abordează tema vieții școlarilor de altădată, cu o intrigă din viața acestora, o compoziție clară, plăcută, atractivă, care cucerește prin replici, prin umor, prin caracterul personajelor. Scrisă cu spirit și cu vervă, *Moarte cu bocluc* are virtuți scenice incontestabile. Amintirea persistență în sufletul scriitorului l-a determinat să realizeze mai întâi povestirea *Grabă pentru moarte în familie*, subiect autobiografic, fiind evocată o întâmplare comică din viața de școală și de internat a autorului, de pe vremea când se afla elev la *Școala Normală de Învățători* din Câmpulung-Muscel. Subiectul i-a plăcut atât de mult, încât a transpus povestirea într-o comedie cu titlul *Moarte cu bocluc*.

Comedia *Moarte cu bocluc* prezintă aspecte din anii de școală normală petrecuți de autor la Câmpulung Muscel, aspecte specifice acelei perioade de sfârșit de veac XIX. Acțiunea comediei își are sorginea într-un fapt real petrecut chiar în clasa din care Romulus Cioflec a făcut parte la *Școala Normală de Învățători* din Câmpulung Muscel. Pe vremea aceea, Regulamentul internatului era foarte sever și se cerea să fie respectat cu strictețe. Ca să poată participa la nunta surorii sale, elevul Popescu D. Gheorghe pune la cale, cu știința familiei, expedierea unei telegrame care să-i comunice moartea

tatălui. Înainte de a pleca, elevul cu pricina spune secretul său unui bun prieten, Dumitru Crăciun.

În prezentarea realizată de noi, ocazionată de publicarea comediei (5), am avansat ideea că modelul real al personajului principal, elevul Dumitru Crăciun, este chiar autorul. Acesta a declanșat intriga piesei, aflând primul „taină” lui Popescu D. Gheorghe și spunând-o sub jurământ unui singur coleg, Filip, de la care, ca într-un lanț, au aflat-o, unul câte unul, mai mulți colegi și, apoi, profesorul Zaharescu și Directorul. Putem ușor presupune că un asemenea fapt i s-a întâmplat chiar scriitorului pe când era elev. Fiind direct implicat, ne explicăm de ce a reținut întâmplarea peste ani, făcându-i plăcere s-o redea artistic. Mai mult, autorul nu a renunțat la varianta în proză a comediei, nuvela *Grabă pentru moarte în familie*, care a fost pregătită de autor, pentru a fi tipărită în volumul *Trei aldămașe*, apărut postum, în anul 1970, la Editura Minerva.

Piesa de teatru *Moarte cu bocluc* evocă atmosfera școlărească surprinsă exact în momente ca cele din sala de meditație, din grădina de zarzavat, din sala de clasă în și după ora de pedagogie, apoi ora de matematică și după această oră. Situațiile prezentate și limbajul specific reușesc să caracterizeze personajele. Elevii, numai băieți, se definesc prin solidarizarea lor pentru a-și apăra un coleg, fiind toți vinovați de încurcătura în care acesta a intrat. Comedia are și valoare documentară prin faptul că prezintă aspecte ale procesului de învățământ din România de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX. Sunt evidențiate forme și procedee ale învățământului tradițional, cu profesori aspri sau mai indulgenți, cu modul de organizare a internatelor, cu reguli stricte și severe, cu șefi de clasă și de meditație, cu teama îndreptățită a elevilor pentru examenul de diplomă. Mai aflăm din comedia lui Romulus Cioflec despre existența în cadru organizat a cercurilor culturale ale elevilor care prezentau serbări și șezători la sate – o adevărată tradiție a școlilor normale din perioada interbelică. Preferința elevilor atunci era pentru muzica

Volumul *Moarte cu bocluc*, 1998

populară, jocul popular și cântecele patriotice. Școala avea livadă și grădină de zarzavat în care lucrau și învățau elevii, viitorii dascăli de țară.

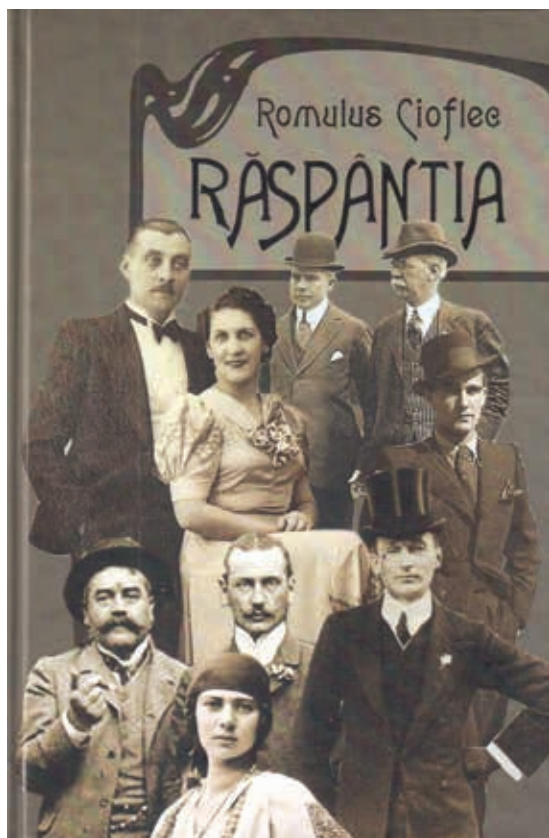
Cele mai reușite personaje sunt profesorii. Cercetând monografiile *Școlii Normale de Învățători* din Câmpulung, am descoperit prototipuri ale unora dintre personajele-profesori. Prototipul profesorului Silișteanu este Ilarion Velculescu (1857-1932), distins dascăl cu studii pedagogice efectuate timp de patru ani la Universitatea din Leipzig, unde obține doctoratul în filozofie. Profesorul de pedagogie Silișteanu este tipul dascălului cultivat, cu minunate calități pedagogice, care-și expune clar lecția, aducând argumente perfect valabile și pe înțelesul elevilor. Este iubit de aceștia. Chiar în pauză, elevii vorbesc despre lecția lui, dovadă că a avut ecou în sufletele lor. În cadrul Conferinței (Consiliului profesoral), este primul care ia apărarea elevului și-i convinge pe ceilalți că acesta este vinovat doar pentru că n-a cerut voie. Se întreabă și întreabă: „*de ce Popescu a spus că pleacă la înmormântare? Nu pentru că moartea este ceva permis, iar nunta nu? Nu pentru că socotea că el n-ar putea ajunge la nuntă fără această înscenare sinistă?*” Deci, continuă ironic Silișteanu: „*nunta este ceva de rușine și de condamnat și de sancționat pentru tinerii*

de 19-20 de ani, care sunt întâmplător elevi ai Școlii normale de învățători... Nu pentru noi, nu! Noi,ăștia mai bătrâni, putem nunti...” Acest profesor are vederi democratice în educarea elevilor, mirându-se că nu a fost ascultată delegația elevilor, afirmând că elevul „*se cuvenea să fie cercetat*” de director, „*ca un părinte*”, nefiind de acord cu ideea ca școala să crească niște sclavi: „*Nu vi se pare, domnilor, că în acest fel, noi creștem aici niște sclavi? ...Niște sclavi, care, la rândul lor, să mai îngroașe negura satelor și să mai crească sclaviile de acolo?*”

Directorul, zis Moșu (probabil datorită vârstei, avea 60 de ani) are model real pe Dimitrie Scurei, director în perioada școlarității lui Romulus Cioflec la Câmpulung. Argumentăm afirmația noastră, în primul rând, prin faptul că pe dactilograma corectată și modificată de autor (copia acesteia a fost donată de fiica scriitorului, doamna Eleonora Popa, *Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni*), la pagina 30, în dreptul cuvântului dactilografiat „Directorul”, autorul a scris „cu propria-i mână” numele „Scurea”, nume foarte apropiat de „Scurei”. Este singurul caz când apare numele directorului. În materialul dactilografiat, după cel corectat de autor, „Directorul” apare fără nume, doar cu porecla. Profesorul Dimitrie Scurei (1846-1929) este bucovinean de origine. A fost elev la Cernăuți, având coleg de clasă pe Mihai Eminescu, iar profesor, pe Aron Pumnul. A studiat în Germania felul de organizare a școlilor. A condus *Școala Normală de Învățători* din Câmpulung între anii 1895-1898, fiind unul dintre directorii care a lăsat frumoase amintiri în sufletele elevilor (6).

Directorul este tipul profesorului autoritar din cauza funcției, cu un profund simț pedagogic. Apropiat de elevi, îi ajută la necazuri, învățându-i cum să se poarte în situații grele (ex. moartea cuiva în familie, felul cum trebuie să prezinte condoleanțe). În legătură cu farsa din comedie, elevilor le este frică de urmări din partea lui, deoarece, oricât este el de bun, „*păcăleala aia cu telegrama n-o poate înghiți*”. Totuși, în final, s-a bucurat că n-a stricat „*viitorul băietului*.” Mai mult este îngăduitor și cu profesorii, cărora „*nu le pune cuvântul la îndoială*.”

Ca un adevărat dramaturg, Romulus Cioflec a folosit procedee și tehnici ale teatrului tradițional. Comicul este realizat la nivelul situației și al limbajului. Comicul de situație se obține din transmiterea în lanț

Volumul *Răspântia*, 2016

a secretului lui D. Gheorghe, din modalități scenice comice, precum confuzia provocată de existența mai multor elevi cu același nume, ori revelația, cum este aceea a Directorului din tabloul patru. La aceasta se adaugă încurcătura provocată de aflarea „tainei” lui D. Gheorghe. Comicul de limbaj, fără a fi supralicitat, se evidențiază prin folosirea unor cuvinte mai puțin cunoscute, în general neologisme, de către personajele-elevi. Necunoscându-le înțelesul, acestea sunt evitate în mod ingenios, cu un anumit farmec ce provoacă zâmbetul.

Prin cele afirmate mai sus, dorim să realizăm o deschidere spre cercetarea teatrului unui autor cunoscut, până în prezent, doar ca prozator. Fără a dori să realizăm o analiză complexă a piesei *Moarte cu bocluc*, ne oprim asupra unor fapte ce constituiau adevărate bariere pentru publicarea acestei piese în regimul comunist. Aducem ca argument afirmației noastre faptul că în variantă epică (apărută postum, în 1970), autorul s-a autocenzurat. Nu a mai făcut nicio referire la familia regală și a eliminat total discursul profesorului Sălișteanu, din tabloul al treilea, ce reprezenta un elogi adus credinței, Mântuitorului Iisus Hristos. Pentru frumusețea și adevărul cuvintelor spuse de profesorul Sălișteanu, într-o oră de pedagogie, redăm

un fragment elocvent: „*Popoarele ce nu cred în El și nu se adapă din inima Lui – chiar dacă-L socotesc simplu pământean – n-au nici pedagogi adevărați, n-au nici învățători! N-au nici profesori! Ele n-au nici oameni de stat, nici oameni de știință, n-au nici eroi! Au destui oameni de nimic! Fără iubirea acestui mare Învățător, din care să izvorească truda și jertfa, nu se poate construi nimic! Adică fără inimă, fără conștiință.*” În perioada comunistă, asemenea afirmații nu ar fi putut să vadă lumina tiparului, cu toate că sunt adevărate și actuale. Este un important merit al dramaturgului Romulus Cioflec. „*Învățătorul suprem – Hristos Domnul*” este o idee întâlnită identic și în piesa de teatru *Răspântia*.

Actualitatea ideilor din comediile scriitorului Romulus Cioflec se adevărește și în piesă de teatru *Cupa Domeniilor*, scrisă spre sfârșitul perioadei interbelice. Pe coperta a doua (interioară) a primei ediții a romanului *Pe urmele destinului*, apărut la Editura Remus Cioflec (vărul scriitorului), în 1943, sunt menționate șase volume „de același autor”, după care urmează anunțul că se află „în manuscris: *Răfuiala*, comedie în trei acte” și „*Cupa Domeniilor*, comedie în trei acte, primită la Teatrul Național din Cluj-Timișoara” (în 1943, Teatrul din Cluj era refugiat la Timișoara). Desigur, contextul istoric, războiul și perioada postbelică n-au fost favorabile punerii în scenă a comediilor lui Romulus Cioflec, ceea ce, în vremea aceea, l-a preocupat pe scriitor.

Dintr-o scrisoare inedită, prezentată de Nicolae Scurtu în *România literară* (7), scrisă de Romulus Cioflec, în 14 februarie 1941, lui Liviu Rebreanu, director al Teatrului Național din București, aflăm importante noutăți în legătură cu această piesă de teatru care fusese trimisă Teatrului Național, dar comitetul de lectură a respins-o. Autorul aflase că „*mi-au respins-o cu toată pledoaria pasionată a lui Ionel Teodoreanu care o admiră crescând numărul prețuitorilor ei alături de Sahighian, Victor Antonescu, Nicu Otescu, Grigore Mărculescu, Șerban Cioculescu, Vladimir Streinu, Victor Ion Popa și V. Maximilian*”. Liviu Rebreanu se afla la începutul directoratului său, de aceea Romulus Cioflec avea încredere în el. Îi urează „*cu totul alt fel de direcție*” și îi mărturisește părerea sa sinceră despre comitetele de lectură din trecut care „*au fost suverane și mute când era vorba să discute cu autorii, căci de cele mai multe ori aveau să-și*

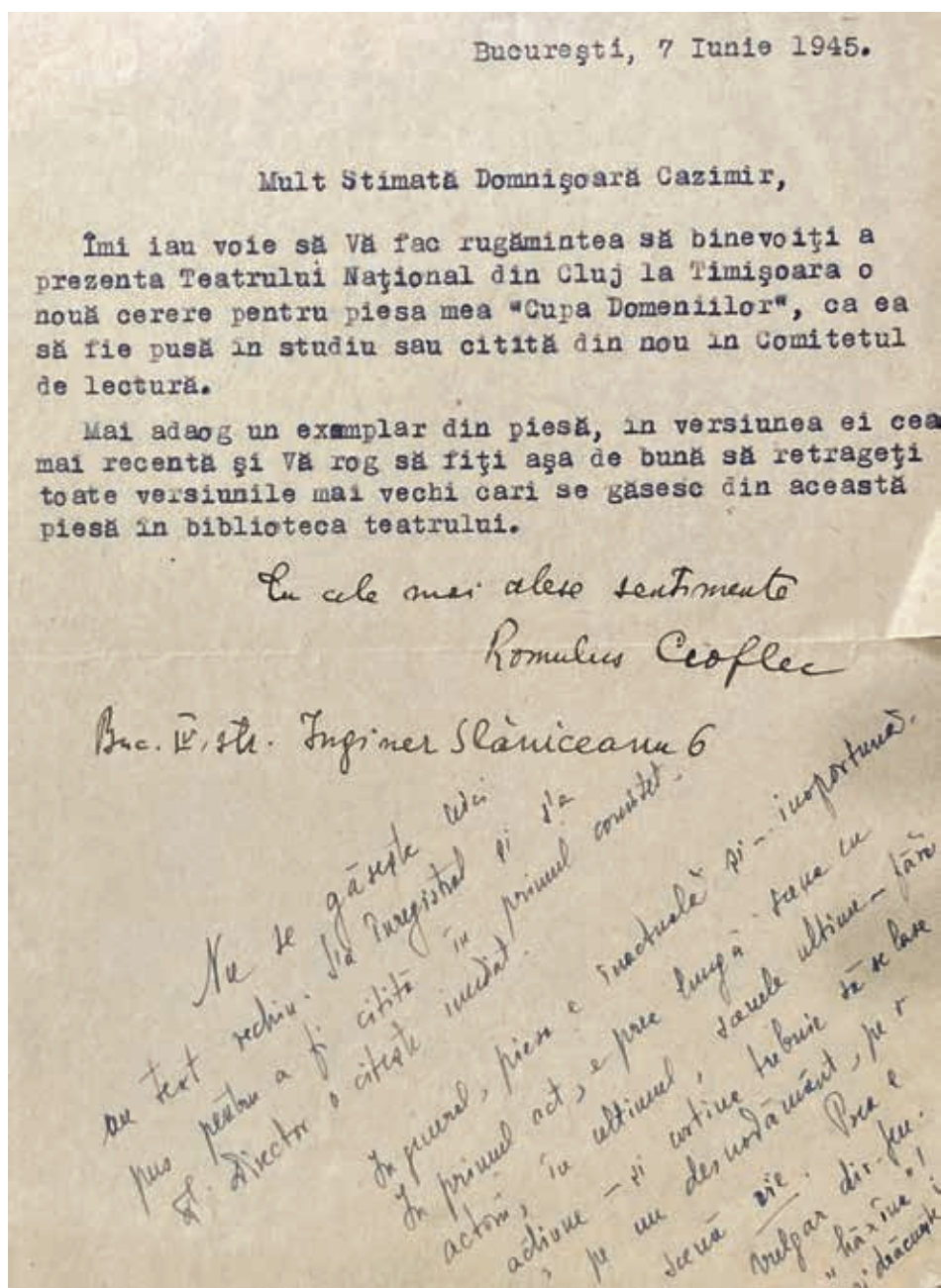
servească amicii și neamurile. Totuși un membru al acestor comitete tiranizate, dezgustat de trista meserie, s-a rostit undeva: „și totuși cea mai bună piesă scrisă în ultimii ani e *Cupa Domeniilor* a lui Cioflec.”

În aceeași scrisoare, Romulus Cioflec redă părerea actorului Velmir Maximilian (1882-1959) care i-a mărturisit în scris următoarele: „Am citit cu deosebită plăcere piesa d(umnea)voastră *Cupa Domeniilor* și am râs cu mare poftă. Directorul Balaban, cu felul său de a se exprima, e delicios de tâmpit și parcă l-am întâlnit undeva. Plugarul Burlacu este, de asemenea, bine prins și încheagă actele între ele în mod amuzant. Scena cu vizita actorilor din actul I o găsesc minunată.” Desigur, părerea unui om de teatru încercat, precum V. Maximilian, l-a determinat pe autor să insiste pentru a fi jucată. Mai există un amănunt: cunoscutul dramaturg Victor Ion Popa îi atrăsese atenția lui Maximilian asupra piesei. Cu astfel de aprecieri și cu certitudinea încrederii în munca lui, Romulus Cioflec este supărat pentru că i se respinsese piesa în stagiunea dinaintea directoratului lui Liviu Rebreanu, de aceea îl roagă „să-i deschidă drumul”.

Scriitorul are în vedere un eventual eșec: „Dacă însă prezentul va semăna cu trecutul, asta nu înseamnă că lumina se va opri. Piesa mea va mai fi citită de alții, va fi tipărită, judecătorii se vor înmulți, voi mai scrie altele.” Optimismul care-i caracterizează opera și viața este prezent și în această situație, fapt subliniat, spre finalul scrisorii, prin următoarea extraordinară și semnificativă frază: „Pasiunea, însă, de a săpa mereu în piatra inimii omenești și de a face să țâșnească împotriva-i lumina nu mă părăsește niciodată.” Scriitorul cunoștea

valoarea operei sale și bănuia motivul respingerii, de aceea îi scrie directorului Liviu Rebreanu: „Va veni poate vremea să povestesc cu ce mandat venise domnul Sava acasă la mine și cum bătea câmpii, bietul, ca să nu atace subiectul și să saboteze lucrul după rețetă.” Prea este actual subiectul. Romulus Cioflec s-a străduit cu consecvență să-i fie jucată această piesă, fapt demonstrat și de documentul – scrisoare către Otilia Cazimir din 7 iunie 1945 –, descoperit în arhiva Muzeului Național al Literaturii Române din Iași (mulțumiri pentru semnalare lui Iulian Pruteanu Isăcescu, șef birou, Programe culturale), Colecția „Istoria teatrului românesc”, nr. inv.: 34.07.1.05363.

La actualitatea comediei *Cupa Domeniilor* se referă și scriitorul Doru Munteanu în *Postfața* volumului *Cupa Domeniilor*, afirmând că piesa „ne înfățișează

Scrisoarea lui Romulus Cioflec
către Otilia Cazimir (1945)

Volumul *Cupa Domeniilor*, 2012

un dramaturg înzestrat, care are simțul replicii, vi-
ziunea spectacolului și al punerii în scenă. Parcur-
gând textul, am descoperit că societatea românească
nu s-a transformat prea mult din 1943 (anul când
este achiziționată piesa de Naționalul Clujean) până
astăzi. Aceleași metehne, aceleași comportamente și
atitudini ale oamenilor politici, cu pasiuni în lumea
sportului, cu frivolități și mentalități balcanice. Co-
micul de situație și de limbaj ilustrează o epocă, în
care „caracterele” își dau arama pe față.

Dincolo de particularitatea subiectului, scriito-
rul, care reușește, peste timp, să-și afirme actualita-
tea, definește o conștiință artistică ce dezvoltă
ceva din specificul național prezent în orice vreme.
Așadar putem spune, și nu greșim deloc, că Romu-
lus Cioflec este contemporanul nostru” (8).

Prin atributele de nuvelist, romancier, memori-
alist, jurnalist, dramaturg, traducător, epistolograf,
opera scriitorului Romulus Cioflec se impune a fi
citită, reinterpretată și restituită integral, „spre a ob-
serva, cu luciditate, valențele unui excepțional na-
rator pe nedrept uitat”, de aici rezultând o „anume
marginalizare a operei și, evident, a autorului, care
în perioada interbelică s-a bucurat de notorietate
și de prețuirea unora dintre confracți” (9). Va urma.

Note bibliografice:

1. Mircea Braga, studiul *De-structurare și re-struc-
turare* din volumul *Istoria literară ca pretext*, Editura
Dacia, Cluj-Napoca, 1982, p. 69-92
2. Romulus Cioflec, *Moarte cu bocluc*, ediție îngrijită,
prefață și tabel cronologic de Luminița Cornea, Muzeul
Carpaților Răsăriteni, Sfântul Gheorghe, 1998
3. Romulus Cioflec, *Cupa Domeniilor*, comedie în trei
acte, ediție îngrijită și tabel cronologic de Luminița Cor-
nea, cu o postfață de Doru Munteanu, Editura Angvstia,
Sf. Gheorghe, 2012.
4. Romulus Cioflec, *Răspântia*, piesă în trei acte și
cinci tablouri, (cu o prefață de Nicolae Scurtu), Ediție
îngrijită și postfață de Luminița Cornea, Sfântu Gheor-
ghe, 2016.
5. Luminița Cornea, *Prefață* la vol. *Moarte cu bocluc*
de Romulus Cioflec, Muzeul Carpaților Răsăriteni, Sf.
Gheorghe, 1998, XV p.
6. N. Niculaescu, Al. Bunescu, Gh. Pârnuță, *Mono-
grafia Liceului Pedagogic Cîmpulug-Muscel*, București,
1967; Gheorghe Pârnuță, Mărgărit Niculescu, Ion Po-
pescu Argeșel, *Școala normală „Carol I” 1867-1992*,
Cîmpulug-Muscel, 1992.
7. Nicolae Scurtu, *Însemnări despre scriitorul Romu-
lus Cioflec*, în *România literară*, anul XLIV, nr. 52, 21
decembrie 2012, p. 15
8. Doru Munteanu, *Postfață* la volumul: Romulus
Cioflec, *Cupa Domeniilor*; comedie în trei acte, ediție
îngrijită și tabel cronologic de Luminița Cornea, Editura
Angvstia, Sf. Gheorghe, 2012, p. 125-126.
9. Nicolae Scurtu, *Însemnări despre scriitorul Romu-
lus Cioflec*, în *România literară*, anul XLIV, nr. 52, 21
decembrie 2012, p. 15

Gazeta Transilvaniei, anul LXVI (1903), nr 148,
duminica 6 (19) iulie, p. 7

CĂLĂTORIA, ORIZONT AL CUNOAȘTERII LA ROMULUS CIOFLEC

Roma vetus și începuturile creștinismului (VIII)

În primăvara anului 1911, însoțind grupul de excursioniști coordonat de profesorul dr. Iosif Blaga de la liceul „Andrei Șaguna” din Brașov, Romulus Cioflec parcurge o experiență care îi marchează destinul de scriitor: notarea impresiilor de călătorie, literatura memorialistică devenind o componentă importantă a operei sale. Publicate în ziarul *Românul* din Arad în cursul aceleiași an, articolele stau la baza volumului *De la Dunăre – în jurul Peninsulei Balcanice, prin Italia – la Dunăre*, editat în anul 2017 de istoricul literar Luminița Cornea. Literatura memorialistului ne introduce astfel într-o realitate care determină renunțarea la convenții prestabilite. Fiecare popas este un prilej de a opune prezentul trecutului, de a reînvia istoria însușindu-i natura, pentru că autorul, spirit profund elegiac, nu poate rămâne indiferent în fața semnelor lăsate de timp. Poezia naturii înseamnă, în aceste scrieri de tinerețe ale lui Romulus Cioflec, poezia istoriei.

Textul *Roma vetus. Palatinul. Capitoliul și muzeul capitolin*, apărut în data de 19 aug./1 sept. 1911, în nr. 181 al ziarului *Românul*, ne conduce prin vechiul For Roman și pe cele șapte coline¹ care au alcătuit cândva *Roma quadrata* întemeiată de Romulus. Intrăm în spațiul legendelor, al celor de la întemeierea cetății, despre care îi vorbește călătorului și statuia *Lupa Capitolina*, găsită în Lateran, expusă în palatul Conservatorilor, aflat în partea sudică a Capitoliului. Valoarea istorică transcende importanța artistică: *Nu este un obiect de artă; liniile sunt simple, dar un cap de operă* (capodoperă, n.n.) *nu poate să deștepte atâtea reflecții, atâtea cult ca această operă semnificativă din epoca începuturilor artistice ale romanilor* (p.52). Suntem, așadar, în spațiul legendelor și miturilor, în care s-a consumat istoria de peste un mileniu a puternicului

imperiu care i-a adus Romei faima de „Caput Orbis Terrarum”².

În perimetrul celor 1.800 de metri al *Romei quadrata*, spațiul de început al „cetății eterne”, ochiul vizitatorului distinge ruinele – *ziduri căzute, altele luptând îndărătnice cu vremea*. Palatinul, colina lui Romulus, sediul regilor legendari și al împăraților iulio-claudieni, conservă urme ale unei măreții apuse. Tonul moralizator condamnă superbia stăpânilor de palate maiestuoase, din care timpul a păstrat mirosul de mucegai al zidurilor umede și beciurile unde se adăposteau sclavii. Între ziduri și coloane prăbușite, o singură excepție: palatul Liviei (Domus Liviae), al cărui interior cu pereți pictați în culori pastelate, redând scene mitologice, imagini campestre, flori, exprimă eternul simț pentru frumos al omului. Aici, zidurile „*se ridică mândre și biruitoare asupra vremii; străbătând prin vijeliile veacurilor, a sosit întreg, cu arhitectura vremii și majestatea lui sombră, ce readuce pe Palatin suflul vieții romane*” (p.51).

Privirea panoramică se arcuiește asupra unui peisaj care vorbește despre *strălucirea și prăbușirea unei puteri: Domus Augustana, Domus aurea* a lui Nero („nebunul”) și Caligula („alt nebun”), podul construit de Caligula, pentru a face legătura dintre Palatin și Capitoliu, unde străjuia templul lui Juppiter (Capitolinus), *Câmpul lui Marte*, loc de desfășurare a întrecerilor sportive și punct de plecare al ceremoniilor religioase ori de celebrare a triumfului comandanților de armate – toate ajunse o ruină, surpate de greutatea timpului și a construcțiilor așezate peste ele, timp de atâtea veacuri: „*gârbovite de vreme, ici-colo mărunte grâmezii de piatră, înfrățite cu mușchiul, ori moviile îmbrăcate în verdeață*” (ibidem).

Din vechea cetate imperială se mai păstrează „*o linie de zid pe care s-a construit palatul Consiliului*”

¹ Cele șapte coline pe care s-a întemeiat Roma: Capitolium, Palatinus, Aventinus, Esquilinus, Quirinalis, Viminalis, Caelius. Conform legendei, Romulus a ales Palatinul, iar Remus, Aventinul, începând lupta pentru desemnarea conducătorului noii cetăți. Numele *Roma* îl indică pe Romulus drept câștigător.

² În traducere: „capitala lumii locuite a Antichității”

comunal, primăria Romei”. Ea se află în partea sudică a Capitoliului, alături de palatul Conservatorilor și Muzeul Capitolin, „care închid *piazza della Campidoglio*, croită după planul lui Michelangelo”. Aici se conservă numeroase obiecte de bronz, statui întregi și fărâmițate, busturi; tot în muzeul Conservatorilor se află Lupa Capitolina, care datează din secolul IV sau V a. Chr. În Muzeul Capitolin nu mai este vorba de începuturi artistice, ci de o epocă de înflorire a artelor: statuia *Galul murind* și *Venus Capitolina*, care imită Afrodita lui Praxiteles, atrag mulțimea vizitatorilor. Suntem în plin apogeu al Republicii romane, în epoca de dezvoltare a Romei pe toate planurile, în care cultura ajunge să fie prețuită, după cucerirea Greciei³, asimilând bogata ei cultură și literatură. Abia aici istoria se însuflețește: „ceva din majestatea cu adevărat romană tresare în liniile atâtor statui și busturi. Adăugând zidurile și coloanele din Forum, Termele, obții o imagine deplină a vieții orânduirii romane” (ibidem).

Construită sub imperiul ordinii și disciplinei care a condiționat ideea de *frumos*, Roma eternă atinge sufletul călătorului de peste veacuri, vorbindu-i

³ În anul 167 a. Chr. Roma cucerește Grecia și Macedonia, în urma bătăliei de la Pydna. Își afirmă supremația în bazinul Mării Mediterane – Mare nostrum – după ce învinge și Cartagina, puternica cetate din nordul Africii, în urma celor trei războaie punice (254-146 a.Chr.)

despre măreția frumuseții artei. Peste ea se așează vremelnicia unor ambiții omenești, din care timpul a cernut cenușa, dând cuvânt de ordine păcii și armoniei, în spiritul celor mai buni făuritori de istorie: gânditorii umaniști. Un admirabil urmaș al lor este și scriitorul din Araci.

Elena Graure-Manta: *Human miracle*, sticlă spectrum topită la 800 de grade

Elena Graure-Manta: *Sărutul*, sticlă spectrum topită la 800 de grade

Elena Graure-Manta: *Compoziție*, sticlă float topită la 850 de grade

DESPRE PRIMA MANIFESTARE ROMULUS CIOFLEC, ÎN COVASNA, DUPĂ ANUL 1990

După anul 1990 și de-a lungul anilor următori, în Sf. Gheorghe și la Araci, la școala ce poartă numele scriitorului, lângă bustul lui Romulus Cioflec, iar din 1998, la *Casa memorială „Romulus Cioflec”*, am avut bucuria de a organiza cu implicarea colegelor, profesoare în Sf. Gheorghe, a altor oameni de cultură, o serie de manifestări cultural-literar-artistice, adevărate evenimente pentru meleagurile natale ale scriitorului Romulus Cioflec. Au participat elevi, unii chiar în calitate de organizatori, de la *Liceul*, devenit *Colegiul Național „Mihai Viteazul”*, *Școala Gimnazială „Varadi Jozsef”*, *Liceul „Constantin Brâncuși”* (toate din Sf. Gheorghe), *Școala Gimnazială „Romulus Cioflec”* din Araci, uneori, elevi din satele învecinate: Vâlcele, Hăghig, dar și din Brașov.

Cadrele didactice participante au variat de la un an la altul și de la un eveniment la altul: Maria Monica Stoica, Marinela Brezeanu Ujvarosi, Cristina Vișan, Ligia Ghinea, Teodora Frățilă, Rodica Pârvan, Mioara Minculete, Mona Petho, Emilia Filon, Valeria Păcală, Sofia Marinescu, Doina Gheorghință, Mona Macovei ș. a.

Program
*Romulus
Cioflec –
Restituire
culturală*,
1990

Evenimentele Cioflec au devenit cu timpul numeroase, unele tradiționale, precum: *Rotonda de la Araci*, *La umbra nukului bătrân*, *Toamna, acasă la Romulus Cioflec* etc. desfășurate, în principal, la *Casa memorială „Romulus Cioflec”* din Araci, muzeu aflat în subordinea *Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni* care și-a asumat de fiecare dată organizarea. De multe ori, parteneri au fost *Liga Cultural Creștină „Andrei Șaguna”* (dr. Ioan Lăcătușu) din Sf. Gheorghe, *Filiala Brașov a Uniunii Scriitorilor din România* (președinte Adrian Lesenciu), *Cenacul literar „Buna-Vestire”* din Miercurea-Ciuc (conducător poetul Ionel Simota) ș.a.

Prima manifestare dedicată cinstirii memoriei scriitorului Romulus Cioflec, cu subtitlul *„Restituire culturală”*, a avut loc în 9 noiembrie 1990 și a fost organizată de *Fundația Culturală „Mihai Viteazul”* și de *Liceul Teoretic „Mihai Viteazul”*, ambele din Sf. Gheorghe. Au participat atunci Ana Cioflec, soția scriitorului, fiica Eleonora Popa, născută Cioflec, scriitoarea Lucia Demetrius, prietenă a familiei scriitorului (tatăl, scriitorul Vasile Demetrius, a fost prieten al scriitorului Romulus Cioflec), prof. dr. Ion Hangiu, secretar al Societății de Științe Filologice din România, istoricul literar și editorul Mircea Brăga, scriitorul Sorin Teodorescu, inspector la Ministerul Învățământului, prof. Alexandru Cutieru, prof. Radu Macrinici, prof. Kerekes Rozalia, reprezentanți ai presei locale, cadre didactice, elevi.

Prin scrisoarea ce ne-a fost adresată, datată 10 decembrie 1990, soția scriitorului, Ana Cioflec, își manifestă bucuria și mulțumirea pentru omagierea scriitorului, cu prilejul comemorării. Scrisoarea este valoroasă, deoarece este specificată data când, după 1989, a început, pe meleagurile natale, recuperarea operei și activității scriitorului Romulus Cioflec. Din toamna anului 1990, an de an, primăvara, la aniversare (1 aprilie 1882), și toamna, la comemorare (13 noiembrie 1955), scriitorul Romulus Cioflec este omagiat, aducându-ne aminte să-i (re)citim opera și să gândim la frumusețea și profunzimea operei sale.

10.XII.1990 Ba
 Stimate Doamnă Luminița,
 Mai întâi vă cer iertare pentru că fiica mea, Nora Popa, a uitat, în marile ei preocupări de slujbașă și gospodină să vă trimească fotografia soțului meu Romulus Cioflec.
 Vă mulțumesc din suflet că ați organizat atât de bine și de frumos pomenirea soțului meu. Sîntem și acum emoționați, eu și fiicele mele, de acea sărbătoare frumoasă și emoționantă.
 Vă rog din tot sufletul să transmiteți mulțumiile noastre tuturor celor care au colaborat la această caldă manifestare.
 Vă sînt recunoscătoare pentru marele efor(t) ce ați făcut pentru amintirea scriitorului Romulus Cioflec. Vă doresc

multă, multă sănătate și bucurii pentru toată familia și multă liniște sufletească.
 Anul 1991, să vă aducă la toți tot ce-i bun „La mulți ani!”
 Ana Cioflec

Manuscris scrisoare
 Ana Cioflec,
 10 decembrie 1990

Iată textul scrisorii menționate mai sus:

10.XII.1990, Buc(urești)

Stimată Doamnă Luminița,

Mai întâi vă cer iertare pentru că fiica mea, Nora Popa, a uitat, în marile ei preocupări de slujbașă și gospodină să vă trimească fotografia soțului meu Romulus Cioflec.

Vă mulțumesc din suflet că ați organizat atât de bine și de frumos pomenirea soțului meu. Sîntem și acum emoționați, eu și fiicele mele, de acea sărbătoare frumoasă și emoționantă.

Vă rog din tot sufletul să transmiteți mulțumiile noastre tuturor celor care au colaborat la această caldă manifestare.

Vă sînt recunoscătoare pentru marele efor(t) ce ați făcut pentru amintirea scriitorului Romulus

Cioflec. Vă doresc multă, multă sănătate și bucurii pentru toată familia și multă liniște sufletească.

Anul 1991 să vă aducă la toți tot ce-i bun. „La mulți ani!”

Ana Cioflec

Familia Cioflec a ajutat la amenajarea muzeului memorial din Araci, prin donații de mobilier, fotografii, legitimații și alte lucruri ce-au aparținut scriitorului. De asemenea, fiicele scriitorului și-au adus aportul prețios privind recuperarea operei scriitorului. Prima operă tipărită, dintre cele rămase în manuscris, după moartea scriitorului, a fost comedia *Moarte cu bocluc*, editată cu prilejul inaugurării Casei memoriale din Araci, în 19 decembrie 1998. Redăm, în continuare, declarația manuscrisă a fiicelor lui Romulus Cioflec prin care se declară de acord cu publicarea acestei comedii.

Declarație

Subsemnatele Popa Eleonora și Corodeanu Gabriela, fiicele scriitorului Romulus Cioflec, decedat în anul 1955, suntem de acord cu publicarea piesei sale „Moarte cu bocluc” în revista patronată de Muzeul Carpaților Răsăriteni, în condițiile legii.

7 oct. 1998

Semnăturile indescifrabile

Declarație
 Subsemnatele, Popa Eleonora și Corodeanu Gabriela, fiicele scriitorului Romulus Cioflec, decedat în anul 1955, suntem de acord cu publicarea piesei sale „Moarte cu bocluc” în revista patronată de Muzeul Carpaților Răsăriteni, în condițiile legii.
 7 oct. 1998
 R. Popa
 G. Corodeanu

* Originalele scrisorii inedite și a declarației se află în arhiva autoarei acestui articol.

Carmen Mușat-Coman

MÂȚELE ȘI CUIBARUL

„Nu apunea încă soarele, când Buric și Mototol, escortați de ceilalți, porneau spre sat cu pălăriile pline: Mototol, cu pălăria lui astupată la gură cu amândouă mâinile, iar Buric ținând cu o mână de fund, la spărtură, și cu cealaltă la gură. Ceilalți, supraveghind din ochi să fie bine apărute ieșirile posibile din pălării și învăluind, în beția privirilor, pereții pălăriilor undoinzi de mișcările dinăuntru, țișeau și săreau în câte un picior și înaintau astfel spre sat. În mersul grăbit se mai aplecau să prindă ceva din chițcăitul neîntrerupt și iar săreau. Praful se ridica și se risipea în urma lor.”

Alaiul copiilor cu pălăriile pline de șoareci adunați de pe câmp, pentru mâtele de acasă, asta după încercarea eșuată de a duce „mâtele în luncă, așa, ca la păscut”, trimite gândul cititoarei undeva în trecut, în copilăria jumătății de veac. O amintire uitată, ascunsă poate și de o umbră de rușine, revine și aduce o urmă de surâs pe chip. Căci cititoarea se vede pe drumul ce lega cele două cantoane, un drum desfundat primăvara și toamna, când ploile sculptau pământul răscolit de urmele căruțelor, străjuit de livada ce-și apleca spre iarbă bogăția. O mogâldeată de vreo zece ani, negricioasă, retrasă, strigată la școală „pădureața” sau „carameaua”, fără prieteni de joacă odată ajunsă în cantonul de la marginea pădurii. O mogâldeată de vreo zece ani ducând în poala rochiei vreo treizeci de ouă. Pășește atent, ținând strâns marginile rochiei înflorate, e concentrată asupra ei însăși și asupra comorii adunate și pe care o va depune în coșul din răchită. E amiază, soarele îi mângâie cozile negre, groase, iar ea merge cu hotărâre, atentă să nu spargă vreun ou, ca și cum ar fi o problemă de viață și de moarte.

Cititoarea se vede intrând în curtea pustie, urcând treptele scării din lemn ce duce în podul grajdului, în mormanul de paie vede cuibarele pline cu ouă, le ia ușor și le depune în poală, gesturile-i sunt lente dar ferme, nu lasă nici măcar un ou de cuiabar, nu-i pasă dacă găina-și schimbă locul, nemalecunoscând locul, apoi, precum o veveriță bătrână, fără grabă, coboară scara, ținându-și cu o mână marginile rochiei adunate asupra comorii, alunecând-o ușor pe marginea scării,

în coborâre, și odată ajunsă jos are o idee năstrușnică, dacă ar lua scara apoi unde ar mai oua găinile astea, dar instinctiv își spune că nu e bine să schimbe ceva, scara mutată ar fi atras atenția. Trece pe lângă câinele legat pe sârmă și care nu o latră, e toropit de căldură, și apoi, de ce ar latra-o, nu are vreun motiv, apoi vede cana prinsă-n lanț de bulumacul fântânii și i se face, brusc, sete. Lasă, să aibă un pic de răbdare, să scape de povară și apoi o să bea și apă. Se îndreaptă spre magazie, adună ouăle din cele trei cuibare, băgând mâna fără teamă sub găina neagră ce pare că doarme, îi ia cele două ouă, unul e cald, încă, poalele rochiei devin din ce în ce mai greu de dus, să aibă vreo treizeci de ouă, oare de ce nu le-o fi numărat? Sunt ouă mari, cu coaja groasă, unele dintre ele cu gălbenuș dublu, de-un galben de floarea soarelui, așa și le și amintește, niște pălării de floarea soarelui în tigaie, nu au nimic din paloarea ouălor de oraș pe care avea să le mănânce decenii și decenii. Gustul e plin, gras, ea sparge cu bucata de pâine pălăria de floarea soarelui și mierea galbenă se prelinge pe degete. Dar asta într-o altă zi, într-o altă copilărie, într-o altă amintire. Madlena lui Proust. Madlenă. Proust. Hai că e caraghioasă. Cool. Da, cool. Știe toată lumea ce înseamnă. Și madlena lui Proust? O prăjitură. Și Proust? Sau Romulus Cioflec? *În căutarea timpului pierdut? Trei aldămașe – Cu mâtele la vânat?*

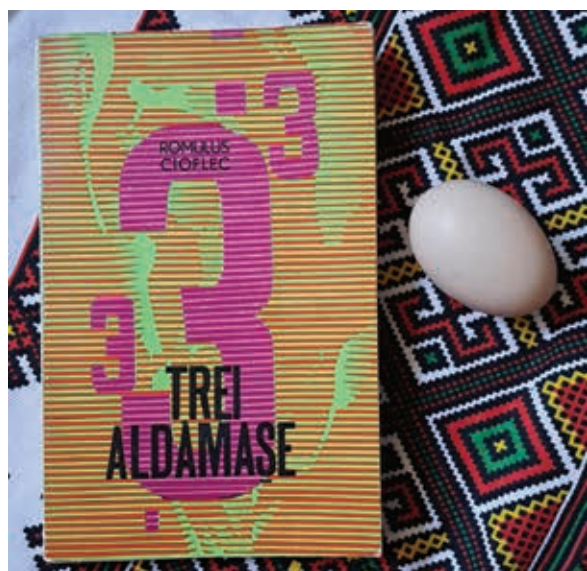
Mogâldeata iese apoi pe poartă, strecurând mâna prin șipci trage zăvorul la loc și pornește pe drumul bătut de căruțe, merge încet, atentă la comoară, nimic din mersul ei nu seamănă cu cel al năzdrăvanilor din povestirea *Cu mâtele la vânat*, povestirea care i-a trezit amintirile, aceștia alergând, sărind într-un picior și chiar luând avânt – trap și galop de „cai”. Poate doar vreo căruță să se avânte așa, acum, pe drumul ei, s-ar fi dat la o parte din calea-i, în timp ce căruțașul ar fi întrebat-o din mers, fără să asculte vreun răspuns, ce face, fără să se mire că o întâlnește, fără să se mire că duce ouă în poala-i, oamenii sunt vecini, se mai ajută între ei, nu ar fi ceva neobișnuit să o trimită după ceva.

Mogâldeata deschide poarta cantonului ei, zăvorul seamănă cu cel tras acum zece minute, tot așa, bagă

mâna printre șipci, are mâna subțire, poartă urma triunghiului de acum un an, de când s-a ars, lipindu-și podul palmei de plita încinsă, cum a ajuns să o facă nu știe, arsura s-a vindecat într-un triunghi mai închis la culoare decât restul pielii – „*Ce bine că nu e mâna dreaptă, a zis mama, nu o să le fie silă bărbaților să-ți pupe mâna când vei fi mare*” – și abia acum, aducându-și aminte aceste cuvintele rostite în urmă cu cincizeci de ani cititoarea-și dă seama că acest obicei a dispărut, un gest de politețe al bărbaților, acum oamenii-și strâng mâna, sărutul mâinii e desuet și stârnește un zâmbet condescendent.

Merge încet pe sub streșini, pe lângă zid, ajunge la colțul cantonului, acolo unde se va opri de fiecare dată când se va duce în lume – când va plânge, supărată de vreo nedreptate sau pur și simplu de vreo decizie ce nu-i aparține – „*Mă duc în lumeeeee!*” – și se va opri cu lacrimile șiroind la colțul casei, acolo începe sau se termină lumea, dar asta va fi ceva mai târziu, nu cu mult, dar mai târziu, acum mogâldeța trece de colțul cantonului, intră pe ușa verde din lemn și se oprește în cămară unde numără ouăle în timp ce le depune în coșul din răchită, douăzeci și nouă, treizeci, treizeci și unu... o grămadă mare de ouă, ca o grămadă de dovleci în miniatură, grămada de dovleci de lângă grajd și pe care avea să urce și să se rostogolească în fiecare toamnă. Gestul ei de așezare a ouălor nu are nimic din „*gravitatea emoționantă, ca în așteptarea unui spectacol unic în viață*”, precum în povestirea cu mâțele a scriitorului Romulus Cioflec. Închide ușa ușor, apoi, și ziua se petrece lin, în soarele blând ce-și trece pletele printre ramurile copacilor.

Seara, mama se miră, nu zice, precum în povestire:

– Dar ce-i aici?

... fără să înlemnească. Mama își spune că n-o fi fost atentă, poate că mamaia o fi descoperit un cui-bar ascuns, se mai întâmplase, ale naibii găini, își mutau cuibarul în pregătirea clocitului sau cine să le mai știe, și nu de puține ori descoperiseră zeci de ouă clocite de soare, de-un galben verzui aproape, părăsite de cloști și de Dumnezeu. Uită însă să o întrebe pe bătrâna ce avea grijă de copii și căreia aceștia îi spuneau „mamaie” și doar a treia zi, când nevasta pădurarului vecin îi povesti că acu câteva zile ale naibii găini, din 40 nu ouase nici una, dar nici una, auzi, bre!, doar atunci îi trecu mamei așa, un gând prin minte, dar nu-l rosti cu voce tare, aruncă doar o privire spre mogâldeța ce-și făcea temele la masa din bucătărie și care, brusc, auzind discuția, plecase și mai mult capul asupra caietului dictando, concentrată dintr-odată asupra compunerii.

Nu o întreabă nimic, nu-i zice nimic nici după ce pleacă vecina, o privește însă lung pe mogâldeță, câteva ore mai târziu, când îi zice să aducă din cămară niște ouă să le facă pâine prăjită, așa cum le place lor.

– Că avem găini fermecate, au ouat de două ori într-o zi. Ceea ce sigur nu se va mai întâmpla. Așa-i?

Mogâldeța nu răspunde nimic, nici nu știe ce ar fi fost de răspuns, căci nu are explicație, pur și simplu a pornit pe drum și a adunat ouăle vecinilor, ca în somn, un furt, se îmbujorează însă și parcă și triunghiul de pe mâna stângă se înroșește un pic de rușine atunci când ia ouăle din coșul din răchită, ouă mari, cu coaja tare, cu gălbenușul ca pălăria florii soarelui.

Și, spre seară, mogâldeța e îndemnată de frate-său, peltic precum Mototol:

– Hai să ne zucăm de-a caii!

*

Amintirea aceasta, madlena lui Proust, e dintr-un timp ce nu mai există. Sau poate se regăsește printr-un colț uitat de sat. Dar aceasta-i menirea scriitorilor, nu? De a ne reaminti, prin gust, culoare, trăiri uitate, readucându-le la viață. Sau de a trăi viețile altora, prin amintirile lor. Sau de a cunoaște lumi uitate, lumi dispărute. Iar Romulus Cioflec, prin povestirile din *Trei aldămașe*, ne așază în fața ochilor o lume pe care puținii au fost norocoși să o trăiască. Pentru că norocoși am fost, dar norocoși vor fi și cei ce o vor descoperi în opera lui.

Ion Onuc Nemeș

CLOPOTARUL

Era prieten bun cu tata. Seara, când se întorcea din sat, se băga pe la noi. Tata îl ominea cu un păhar de pălincă și povesteau de una-alta din sat, că pe vremea aceea aveai ce povesti: „*satu îi mare, cât tăta lumea*”.

De felul lui, era om tăcut, nu vorbea mult, iar când vorbea o făcea cu voce tare, nu-și putea controla glasul pentru că își pierduse auzul în război „*la tunuri*”, de aici și parțiala sa surzenie. Și, Doamne, ce om ar fi fost fără acest handicap! Era blând, așezat, ca omul care a văzut multe și peste care au trecut multe grozăvii.

În corul vestit al satului cânta la bas. Avea o voce puternică, frumos catifelată, era „*o pedală*”, cum se numesc astfel de voci rare, și numai el putea să atingă, fără efort, notele acelea joase și grave, care dau atâta profunzime pieselor corale. Și, pentru că nu auzea prea bine, un corist de lângă el îi cânta în ureche, apropiindu-și vocea de urechea lui, iar el simțea

din mâinile dirijorului când și unde trebuia să pună accentele cromatice ale basului.

Era priceput și la reparatul ceasurilor de masă, me-serie deprinsă pe front. Țin minte că ne-a reparat și nouă ceasul de masă – vestitele ceasuri CFR. Le repara fără să le audă tic-tacul, dar le simțea vibrațiile.

Era clopotarul satului. Avea destul de lucru: trăgea clopotele duminicile, la liturghie, apoi la vecernie, după mort, la toate sărbătorile, dar și de vreme grea, când trăgea clopotele într-o dungă și numai că vedeai cum norii negri și amenințatori se împrăștiau și se destrămau ca un caier de lână.

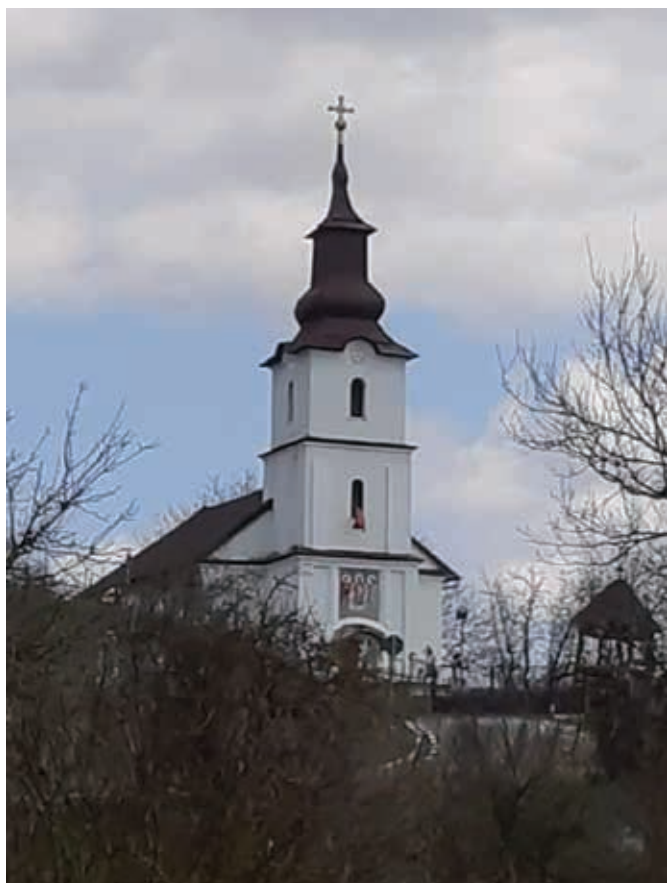
Tot satul îl iubea pe badea Toader a Ciotului.

Încurajat de prietenia pe care o avea cu tatăl meu, am îndrăznit să-i cer să mă lase să mă sui la clopote, în turnul bisericii. M-a lăsat. Doamne, cum se vedea de frumos tot satul, din Suseni în Joseni și Pă Dos, și tot hotarul satului, din Dealu Topii, peste Borlac și Pustă, deasupra, pe Dealu Crecanului, din Bobe până în Zăpode și în Dosu Săliștii... „*Mai sus decât noi îi numa ceriul*”, îmi zicea, făcându-și cruce, în vreme ce începea să tragă clopotele de funiile lungi. „*Pe funiile astea, noaptea, coboară injerii în beserica și zic rugăciuni*”, spunea el, mândru de treaba pe care o face. „*Ai grijă pă unde calci, pruncule, că de te scapti și ptici e cum ai ptica din cer, de nu te mai rădici în veci! Doamne ferește și apără!*”

Din turn, pe ferestrele înguste, urmărea petrecania în lungul satului și trăgea clopotele după fiecare liturghie până când sălașul era slobozât pe funii în groapă, plâns de neamuri și vecini.

Pe toți oamenii, clopotele îi conduc pe ultimul drum. Se vorbea prin sat că, atunci când a murit badea Toader a Ciotului, n-a fost cine să tragă clopotele, dar clopotele s-au tras singure, plângându-l pe omul acela singur și bun, care, din turnul bisericii, înfrumuseța sărbătorile, plângea morții și păzea satul de primejdia trăznetului.

N. B. Pentru o mai bună statornicie a clopotelor din satele românești, vezi povestirea *Clopotul* de Romulus Cioflec din volumul *Trei aldămașe*,

Biserica din Sâncraiu Almașului, județul Sălaj

OPINCILE-N CER

Sara, după ce cinam, rămâneam în frigurie cu Moșu Ghepeț și ne uitam la cer. Doamne, cât amar de stele erau, de nu aveai unde zvâri nici o piatră cu praștia.

– Vezi stelele? mă întreba Moșu. Alea mici îs pântru injări. De acolo coboară noaptea și-i învălesc cu țolu pe pruncii mici și ascultători, să nu răcească. Alea mari îs pântru oamenii mari. Că așe o făcut Dumnezeu, ca tăt omu să aibă steaua lui, așe cum are pă pământ o casă. Noi de-acî, din frigurie, vedem numa un ptic de cer, cât îi deasupra Cubleșului, a Toptii și a Șarascuții. Da mai este un cer tăt pă atâta de mare în Joseni, deasupra la Gura Bobelor, Gura Săliștii și Gura Zăpodii. Ceru-i mare, cât să încapă tătă lumea! ...Când oi muri io, mi-a zis cu tristețea celui ce se pregătește de ultima plecare, să nu uiți să-mi pui în sălaș și opincile cele noi și obdiielele di su' lădoi, că-i mult de mărs până acolo, drumu-i mai lung decât aci pă pământ, și-i bine să ai încălții bune.

...Nu la multă vreme după sara aceea, mergeam amândoi la fân în Stini. La un moment dat, ca din sărin, s-a oprit, și-a pus uneltele jos, și s-a întins pe marginea drumului, să se hodinească o țără. Atunci cerul s-a închis în ochii lui liniștiți și buni, cu care seara număra stelele, să vadă dacă-s tâte bine și la locu lor.

După cum mi-a cerut, lângă opincile cele noi ale dumnealui am pus în sălaș și opincuțele mele. Le-am pus ca să le am din vreme acolo departe-depart, să-l pot ajuta să-și lege dimineața opincile și să și le dezlege sara, așa cum făceam și pe pământ.

Vasile Ostahi (Chișinău) – Peisaj, 2007, ulei pe pânză

BADEA SIMION, POȘTAȘUL

Distanța dintre satul meu și Topa Mică este de cinci km pe drumul țării sau de trei km, pe cărare, pe Toptilari. La baza pantei dealului Topii, drumul de țară continuă să urce prin curbe strânse, lăsând în dreapta un loc neted, ușor înclinat, unde se țineau maialișurile și unde părintele Vasile Cosma a organizat cea dintâi șoimiadă – „olimpiadă țărănească”. Laturile din dreapta, din stânga și din fața poienii erau mărginite de o ridicătură de teren ce dădea locului formă de amfiteatru natural, care asigura spectatorilor o vedere panoramică asupra programelor culturale și sportive. În copilărie, jucam și noi, pruncii, fotbal acolo.

Drumul îl știam bine, îl făceam săptămânal, cel mai adesea pe jos, cale de 15 km până la Mihăiești, la școală, unde am urmat clasele V-VII. Eram nouă copii din sat, fiecare cu câte o straiță agățată de umăr, în care duceam cărțile, caietele de școală și ceva de mâncare. Peste săptămână, părinții ne mai trimiteau câte o straiță cu de-ale gurii pe badea Simion, poștașul. El ducea poșta din satul meu la Mihăiești cu o șaretă trasă de un cal mic și slab, cum era și el. Om bun și generos, badea Simion. Când ajungea la Mihăiești, în curtea școlii, eram în jurul șaretei și ne luam straițile cu mâncare.

Pe treptele casei sale din sat, „La Curte”, oamenii se adunau către seară și-l așteptau să vină cu gazetele ca să afle vești despre mersul lumii. „Ce mai scrie la gazetă?”, întreba unul din cei sosiți. Cel mai citit dintre ei, după ce-și răsucea o țigară de foi, începea să citească cu voce tare, să audă toți, rar, maiestos, spre uimirea celor din jur, care nu știau așa de bine literele. În frica ce cuprinsese totul, fiecare din ei aștepta ziua când vor afla din gazete că „vin a noștri” „Nu vin”, zicea cititorul, ca o concluzie seacă la cele citite, și punea gazeta deoparte.

... Și oamenii se întorceau triști la casele lor, cu speranța amânată pentru o altă zi când, poate-poate, „or vini americanii”...

Mihaela Malea Stroe

STILOUL...

Lansare de carte, *Eseuri*, în toamna lui 2018. Zi senină, frumoasă, cu aurii și unduitoare plete de mesteceni, dar cam rece. „Soare cu dinți”, pe un cer ca de sticlă.

O tânără brunetă, înaltă, suplă, în ținută *casual*, se apropie să-mi ceară autograf. Are gata-pregătit un stilou pe care mi-l înmânează, întrebându-mă suav:

– Știți să scrieți cu așa ceva?!?

Întrebarea mă ia prin surprindere, mă scutură, mă uimește, am impresia că nu-i înțeleg sensul. Probabil mi se citește mirarea în privire, pentru că tânăra îmi explică... Tocmai ce primise, de curând, la ziua ei, că a împlinit 29 de ani, bizarul instrument de scris, de care – după ce s-a lămurit cum funcționează –, s-a îndrăgostit pe veci. Nu se mai desparte de el. O fascinează acel „ceva”. Mă gândesc în sinea mea „sigur, antichitățile au mereu darul de a fascina”. Zâmbesc.

– Da, știu să scriu cu... „așa ceva”.

Este rândul ei să se mire. Face ochii mari. Ridică sprâncenele a neîncredere.

Aha!, mă dumiresc: pentru ea, stiloul nu e o „antichitate”, o relicvă. Dimpotrivă, este un „ceva” foarte nou, modern, sofisticat, *trendy*. Se minunează că eu, care am peste dublul vârstei ei, sunt la curent (uaauu!!!) cu noutățile... M-o fi „înărmătat” domnița în epoca scrisului cu pana la lumina unui opaiț? Se teme să nu-i smintesc, din nepricepere, prețiosul obiect marca Parker? Mă abțin. N-o întreb dacă a auzit vreodată de Petrache Poenaru și de tocul-rezervor.

Însăilez câteva cuvinte pe cartea cu *Eseuri*. Îi înapoiez stiloul. Mă bucur că l-a îndrăgit, îmi place entuziasmul ei exploziv, de tânără și fericită... descoperitoare a unui „așa ceva” nemaipomenit. Îmi mulțumește, se îndepărtează alene, în timp ce gândurile mele o iau la trap spre vremea îndepărtatei copilării... din secolul trecut.

Întâi creionul, guma (de șters, nu de mestecat!), ascuțitoarea, apoi tocul, hârtia-sugativă, călimara din sticlă și grija mare de-a nu o sparge, de-a nu o răsturna. Doamne ferește! De se vărsa șuvoiul si-

niliu prin ghiozdanul de carton, pe banca din lemn natur, pe caiete, pe cărțile de școală, pe mâini sau pe haine, se curăța greu de tot. *Dacă se mai curăța!* De obicei rămânea acolo, îndărătnică pecete a neatenției sau a „accidentului”...

Avea să apară, la un moment dat, „picul”, un fel de bunic al „corectorului”. Dacă greșai ceva sau dacă apărea vreun „porc” de cerneală, o pată lăsată de peniță, se putea șterge cu „pic”.

Apoi... stiloul cu pompiță, cel cu piston, urmat de stiloul cu „patroane” ori „cartușe” – mici rezerve detașabile, cu cerneală albastră, neagră, roșie... Mai ușor de transportat decât călimara. Ha! În maculator și pe ciorne scriam toți cu creionul. Apoi treceam „pe curat”, în caietele de teme, „îmbrăcate” în hârtie albastră și etichetate pentru fiecare disciplină în parte. Treceam temele „pe curat” neapărat cu stiloul. Stilouri, cu penițe de tot felul. Din oțel, din iridiu-osmiu, din aur ori suflate cu aur... Penițe fine, mai puțin fine, cu vârf rotunjit sau tăiat, penițe speciale – redis... Mici bijuterii, pe alete, după propria fire. Că scrisul de mână te portretiza, îți dezvăluia personalitatea, unicitatea. Și era, adesea, dacă nu întrutotul frumos, cel puțin ordonat, citeț.

Cerneala roșie reprezenta, în plus, un indiciu „profesional”. Dacă întâlneai pe stradă, în magazin, în autobuz, la piață, o persoană cu degetele pătate de cerneală roșie imediat ți-o imaginai la catedră, corectând teze, extemporale, caiete, lucrări de examen. Riscul ca imaginația ta să dea greș era infim. Pixul – cu pastă, mai târziu cu gel – a fost inițial doar un timid înlocuitor ocazional, dacă ar fi rămas în „pană de cerneală” nelipsitul stilou. Se spunea că pixul ne „strică” scrisul. Apoi a devenit specie agresiv-invazivă. *Ball point pen* vs. *fountain pen*. Stiloul „fântână” era și un însemn al stării materiale. Cine-și permitea, avea stilou din aur. Numai că... nu orice posesor al unui stilou din aur știa să scrie. Lucrurile nu s-au schimbat prea mult. Așa și azi: nu oricine deține o funcție înaltă sau un permis de conducere știe să scrie, necum... să conducă.

Pentru unii, stiloul nu reprezenta un instrument, ci un accesoriu elegant, aidoma unei broșe ori unui ac de cravată. Pentru lumea de rând – stiloul importat din țara chitailor era la-ndemână. Foarte bun, pe atunci. Aluneca penița lui pe hârtie ca un artist-patinator pe luciul gheții. Ulterior s-a transformat într-un obiect banal, făcut de mântuială. Pesemne cererea era atât de mare încât producătorul s-a plictisit, s-a blazat. Sau – cine știe? – o fi fost silit, din cauza normei greu de atins, să fușerească.

*

Florentina Teacă

POVEȘTI DE ODINIOARĂ

Mulți dintre noi își amintesc cum, în copilărie, vreun bunic, vreo străbunică, se agăța de noi și ne spunea ce a trăit în tinerețe: ba pe front, ba cum erau mai demult horele, ba cum ieșea la câmp cu roua în picioare. Ne plăceau poveștile astea, care, de fapt, nu erau povești, parcă mai degrabă voiam să le auzim pe acelea cu prinți și balauri, cu zâne cu păr lung. La vârsta copilăriei căutam mirabilul, legenda, închipuitul, neștiind că rădăcinile lui sunt poveștile adevărate de viață – cu ceva adaosuri, evident. Dar, după ce trec anii și avem noi înșine povestea noastră, realizăm că mult mai ușor le era prinților din poveste să facă lucruri imposibile, decât oamenilor normali să facă lucruri normale. Pentru că aceștia, la urmă pomeniți, trăitori printre noi, n-au baghete și degeaba se dau de trei ori peste cap, nu le cresc aripi. Așadar, poveștile trăite sunt cele mai de mirare, cele ce merită mai degrabă să fie neuitate.

Am avut norocul să-l cunosc pe cpt. (rtr) Gheorghe Cojocaru, covăsneanul cel din urmă rămas dintre trăitorii veterani ai Războiului al II-lea Mondial: icoana altei lumi, ce o aflăm acum doar din cărțile de istorie. Că istorie a fost chinul lui pentru România, printre gloanțe, noroaie, betșuguri și spaime. Și, mai apoi, tot istorie a fost umărul zdrelit ce a împins harnic țara asta înainte printre atâția hrăpăreți și venetici. Și, mai târziu, bătrânel cu vorba blajină, n-a pregetat să ne vorbească despre cum a fost când nu se dădea pe toată lumea asta și cum o duriga înainte ca pe un ghem. În anul 2021, Dumnezeu l-a chemat acolo unde dreptii

Dacă știu să scriu cu „așa ceva”?!

Știu. Scriu cu „așa ceva” de peste o jumătate de veac. Primul meu stilou nu era din aur. Nici următoarele n-au fost. Dar avea peniță extrafină. Penița aceea mi-a spus, într-o seară de neuitat a copilăriei, o istorioară despre pandurul-haiduc, mai apoi academician, Petrache Poenaru și despre al său „condei portăreț fără sfârșit, alimentându-se însuși cu cerneală (*plume portable sans fin, qui s'alimente elle-même avec de l'encre*)...” pe care l-a brevetat la Viena și Paris, în 1827, anul de (acum îndepărtată și înstrăinată) grație despre care puțină lume mai știe.

se odihnesc. Însă, am regăsit consemnarea unei convorbiri, pe care am avut-o prin anul 2016, din care am selectat acum amintirile lui nea Ghiță Cojocaru despre perioada copilăriei sale, pe care le radau mai jos:

– Despre familie, să ne ziceți câte ceva, la început, nea Ghiță!

– Pe bunici, nu i-am apucat. Părinții mei erau de stare potrivită, nici prea bogați, nici prea săraci. Tata a venit din Bisoca, atunci fugeau să nu-i ia în armată. Mama, Reveica, a fost căsătorită prima dată cu Ioan Popica. Soțul i-a plecat pe munte, cu oile, nu s-a mai întors (n.n.: în registrul parohial al decedaților de la biserica cu hramul „Sfântul Nicolae” din Voinesti, aflat la Arhivele Județene Covasna – Sfântul Gheorghe, am găsit următoarea mențiune: 1917, Ioan Popica, „econom de oi”, căsătorit, „moarte tragică, împușcat în România”, îngropat în Pleșu, jud. Râmnicu Sărat). Casa era ridicată, dar nu era terminată, copilul avea câțiva anișori. L-a cunoscut pe tata, Ion Cojocaru, care era cioban la o stână din zonă, s-au căsătorit, au venit copiii- Maria, eu, Floarea și Vioara.

Am terminat șapte clase. În școala primară, în fiecare duminică mergeam la biserică, făceam foc în altar, puneam jar în candelă. Școala era unde e acum sediul Asociației „Justinian Teculescu”. Patru ani l-am avut învățător pe preotul Eremia Ticușan, stătea în casa parohială, lângă biserică. Era bun, dar era aspru – avea o nuiă, dacă nu știai, mai întindeai mâna pe bancă. Eram 25 de copii în clasă. Ne mai băteam în recreații... În fiecare zi, la șapte fără cinci, Țică Sandulea

era în școală, înaintea femeii de serviciu ajungea. Am cântat patru ani în corul bisericii, Nicolae Vleja era dirijor. Sus în podișor. Avea un diapazon, ne lovea cu el, pune la ureche, dădea tonul. Mergea bine corul.

– Timp de joacă aveți? Cum vă petreceți vacanțele?

– Vara ne ducea la câmp, la prășit, la scos de cartofi. Într-o toamnă, aveam teren spre Pachia, veneam de la cartofi cu căruța plină, stăteam deasupra cu Maria și Floarea, surorile mele și ne ocupam cu floarea soarelui. M-am întins spre Maria, să-mi dea o floare, ea m-a împins, am căzut și căruța mi-a trecut peste picior. Mama, supărată, i-a dat și vreo două palme. Aveam opt ani. Era pe atunci un ungur în sat, unul Ugroun, făcea masaj, trăgea, pune osul la loc după rupturi. Mă ducea mama în spate până la el, mă aducea înapoi, m-am vindecat.

Vara eram mânător la munte. Eram la Borta, baci era un unchi de-al meu, Ștefan, stătea pe străduță lângă Dilită. Când terminau de muls oile, ne puneau gălețile în spate și la ciuruncă cu ele. Asta era meseria mânătorului. Era un izvor săpat în pământ, avea un jgheab de lemn, asta era ciurunca. Le spălam, le umpleam, veneam cu ele pline cu cobilița. Unchiul mai trimitea câte-un mânător, să ne ajute, „să *vie* copiii ăia cu *găleșii*?!” Era Neculai Mircea, da’ era cam puturos; mulgea, mânca, se culca. Mai venea câteodată, trimis de unchiul, da’ nu prea... Trebuia să adunăm lemne, urzici. Eram în Hârboca, cu Neculai Marin și Poțeraș, eram trei mânători. Ne trimitea în alt munte, cu măgarul, în fiecare zi. Umpleam sacii cu urzici, le dădeau la porci, că nu aveau zăr de ajuns. Le opăreau și turnau zăr peste ele. Într-o noapte, tot la Hârboca eram, a venit ursul. Aveam câini buni, care simțeau.

Au ieșit ciobanii cu câinii, n-a reușit să intre ursul între oi. La vreo 200 de metri erau cârlanii, cu un nepot de-al lui tata. Am strigat la el, „Ioane, ai grijă că vine ursul!”, peste câteva minute auzim câinii acolo. Sărise ursul între cârlani, venea laăștia, știa ca-s grași. S-a repezit la batalul lui Băliguș, i-a pus gheara în spate, dar l-a scăpat. Aveam un batal cu *cioică* pe gât. Țista, cu douăzeci de miei după el, a fugit. Ursul, după ei. Dădea cu laba în miei, care murea, care scăpa. Batalul a venit roată, înapoi la cârd, la foc. Nu s-a mai mișcat

de lângă foc. Dimineața am găsit mieii, care viu, care mort...de atunci, batalul cu cioică numai lângă foc se culca, degeaba îl zgoneau.

În vara lui '40 eram prin Dobrogea, la oi. Tata era cioban acolo, la un proprietar din Săcele. Avea ăla vreo 500 hectare de pământ. Terminasem șapte clase, că așa era pe-atunci. Boierul avea 1000 oi, 8 perechi de boi, multe animale. Tata trebuia să meargă cu un cârd de oi, dar l-au pus brutar, zilnic făcea două cuptoare de pâine pentru angajați, așa că mă trimitea pe mine cu oile. Eram singur cu 500 de oi. Dimineața ne sculam la ora trei, mulgeam oile, nici nu mâncam și plecam cu oile la apă. Mieii nu-i scoteau afară. Îi alegeam cu bățul cu cârlig. După un timp, se alegeau singure. Intram, strigam „La ales!”, mieii se duceau într-o parte, oile ieșeau afară. La miei le fierbea grâu, îi creștea și îi ducea la abator, grămadă. Aveau o fântână de unde scoteau apa cu caii – doi cai veneau roată în continuu, apa curgea în uluce de beton, pentru vite, pentru oi. Eram trei boieri în zona aia, dar tot aici veneau la apă.

– Și când era școală? Copiii chiar nu aveau timp de joacă?

– În timpul școlii, ieșeam zilnic în poiana mare (n.n. Valea Hanko) cu porcii. Și aici, unde e Complexul „Valea Zânelor” și Sala Unirea, era poiană. Era iarbă multă și era plin de porci. Că de-aia îi mai zice „Ciurda Porcilor”. Noi ne jucam, dar aveam grijă de porcii noștri. Ne jucam țurca, cel mai mult. Seara, veneam cu porcii acasă. Unde e acum Spitalul de Cardiologie, de la Leu în sus, nu era nimic. Doar borșici. Și acolo ne jucam, săream peste borșici. În mal, unde e acum Camping-ul, era crucea lui Pichioacă. Era din lemn, nu știu cine a făcut-o, noi așa am împlinit-o.

Nea Ghiță, în clasa a patra. Învățător: Eremia Ticușan

SĂLBATICĂ NĂLUCĂ

Sălbatică nălucă-i amintirea
Acelor clipe flămânzind prin vreme
Și ținuite-n trupul care geme,
Târât prin gări, să-și vândă putrezirea.

Ce am făcut să mă dezbar de creme
Mânjind cu spaime gestul și privirea?
Ce am rostit ca să ascund uimirea
Rămasă-n joc de false teoreme?

Încă mai trec printre zidiri străine.
Pe străzi murdare visul cade mut.
Din zeci de taine una mă reține

La umbra ei cu zbor necunoscut:
Cum să înving în lupta mea cu mine,
Cum să-ntremez picioarele-mi de lut?

STRĂVEZII VEȘMINTE

Din tânăr rod îmi pregătesc merinde,
Șă îmi pătrundă seva lui ținutul.
Mi-or amâna poverile sărutul
Și rădăcini de glod lutos s-or prinde.

Din iarba chibzuinței Țes avutul,
De-o-mbucătură foamea mea depinde.

Pe cruci de fum primejdia mă-ntinde
Și îmi mângâie tâmpla neștiutul.

Târziu le strâng pe toate-acestea-n minte
Și-mi fac sălaş din zvelte crengi de măr
Ce s-or zvânta când vremea-n jur, fierbinte,

Îmi va lua-ndoiala în răspăr.
Zidesc nădejdi din străvezii veșminte,
Iubirea mea de vis și adevăr.

ARCAȘUL NEGRU

Săpând adânc din sânge-n taina minții,
Arcașul negru un cuvânt ochește.
Își biciuie rostirea nebunește,
Să strângă-n pumn iubirea și arginții.

A-ncălecat. Furtuna se pornește.
Cu șfichiul penei, încleștându-și dinții,
Fugea s-ajungă robul, dar și prinții
Cu care-ar vrea să biruie, regește.

Turbată tânguire de durere
Revarsă slova frântă-n aprig vânt.
Împrăștiat în zări, fără avere,

Și doborât de-a-ntregul la pământ,
Verbul cel searbăd s-a făcut tăcere,
Acoperit cu-ndoliat veșmânt.

Popas poetic: Vadim Bacinschi

ALTĂ SCRISOARE CĂTRE VERONICA (12)

Probabil, par ridicol și umil,
Cu versul meu – metafore, poeme...
Eu m-am născut și am să mor copil,
Nici prea târziu, dar, cred, nici prea devreme.
Nu schimbi nimic cu versul. Doar îl scrii
Și faci, prin asta, cerului corvoadă.
De nu l-ai scrie, ai păcătui
În fața celui ce ți-a dat din roadă.
Și din a Sale daruri, har ți-a dat.

Încolo... Lumea-i putredă de veche...
Oricât ar fi el de înaripat,
De nemaipomenit, de nepereche –
Poemul tău, el, e doar rândul scris
Pe-o foaie care trist îngălbenește...
Ce-ai vrut să spui și ce, de fapt, ai zis,
Aude cineva și mai citește?
Da. Cerul, noaptea, poate, insomnii
Și, poate, cineva din cei cu zile,
Ieșiți, cândva, de prin copilării
Și rătăciți în așteptări utile...
E versul meu ridicol și umil,
Venit de undeva, din altă vreme...

Eu m-am născut și am să mor copil,
Nici prea târziu, dar, cred, nici prea devreme.
(Din manuscrisul *Scrisori către Veronica*)

5. A VENIT DECEMBRIE...

A venit decembrie-sihastrul,
Să ne spună ceea ce nu știm.
Hoinărește printre spații astrul...
Nu mai este loc în țintirim...
Nu prea e lumină în lumină,
E văzduhul cam pe mântuit...
Amintiri de ieri mâncam la cină,
La dejun – un vis neîmplinit.
Purtăm strai din frunze căzătoare,
Incălțări – din troscot și pelin
Și simțim: ceva în noi ne doare,
Însă ce anume, nu mai știm.
Poate – cerul, poate – numai luna,
Pusă sus, de strajă, peste noi,

Poate-un fir sărman de mătrăgună,
Frânt cândva și zdumecat de ploii.
...Hoinărește printre spații astrul...
Nu mai este loc în țintirim...
A venit decembrie-sihastrul,
Să ne spună ceea ce nu știm.
(Din manuscrisul *Decembrie*)

Odesa, 29 noiembrie, 2022, ora 12:54.

Carmen Tania Grigore

Presentiment

Se pare că amândoi
suntem gata de escaladare,
viața noastră a prins
gustul delicios al suspansului
dintr-un vis alungit
peste hăul identitar.

Ce provocare astrală,
ce vertij demential,
deși habar nu avem
unde sunt acele pânze albe
din care vor fi croite
combinezoane de unică dorință!
Cerul e luat prin surprindere,
nimic din ce-ai putea
spune acum
n-ar potoli aerul nevralgic.

Cătălina Hasotti

Stimulente

Umbrele mele
prin oglinzi
îmi arată o zeiță
cu buze roșii
singura nevestă
iubită de Zeus
sunt sirenă înconjurată
de amanți înecați
gata să mai moară
încă o dată pentru mine
miros a Chanel cinci
flacoane primite în dar
de la ei
din râu fac săruturi
care curg spre mare
endorfinele mă ajută
ca de fiecare dată
până când
umbrele mele explodează
pe asfaltul tăcerii

Maria Monica Stoica

Pe tăișul liniștii

Au adormit florile la geam.
Cu gingiile obosite
Se retrag cuvintele în tăceri de cristal.
E noapte...
Visele strecoară întrebări perfide.
Pe tăișul liniștii,
Sentimente candidе se-ncolăcesc
Ca un câine alungat de stăpâni,
Singur într-una dintre cele
Mai aprige nopți de Gerar.
Astre se nasc pe cer și dispar
Înghițite de-ntunericul necruțător.
Peste râul ce ne separă
Stăpân este Caron, luntraș bătrân,
Obosit de povara sufletelor moarte.
Aștept, pe tăișul liniștii, clipa
Când aş putea să mulțumesc
Pentru primirea dimineții.

Chihlimbar

Un bulgăre de rășină
Ține captiv între margini
Frunza minusculă – sau o pierdută găză –
Fire de nisip și pietricele,

Din când în când chiar și țărână.
Sângele copacului adaugă stropi sângerii
Deschide poarta, înspre jăratecul din vii.

Strugurii pe care îi aduni în palmă toamna
Au strălucirea chihlimbarului
Și sângele voinicului de pe câmpii
Semințe ale vieții, eternă reîntoarcere
A timpului prefăcut în orgie bahică.

Pasărea poemului

Un cosmos ce se-ntoarce
Precum un vis, pe dos,
Alungă cântăreții din castele.
Petrecerile de odinioară
Drapate-n mătăsuri și hlamide
Prelungesc ecoul temnițelor
Cu teribile instrumente de tortură.

„Timpul nu mai are răbdare!”
Trâmbiță întruna un crainic grăbit
Plătit, se pare, de promotorii Apocalipsei.
Omul se neantizează, spășit.
În temnița întunecoasă,
Poetul zadarnic scutură lanțuri...
Pasărea poemului, captivă
Între ziduri de piatră,
Între ziduri de lut.

Anthonia Amatti

Dezîntregire

Când cordonul de lumină ce ne-a creat
S-a rupt la naștere întâmplător
Bucata ta în mine s-a-ntrupat
Și am venit în urmă-ți mai ușor.

Trecut-ai ani mulți de căutări
Neliniștea ne urmărea mereu
Am înțeles târziu cu ultime puteri
Am dibuit cordonul jumătății mele – cât de greu!

Apoi perechea-mi a plecat, dar a rămas
Căci despărțirea-i doar o piatră de mormânt
Vom înnădi din nou fericile popas?
Nu știm nimic – sperăm în Duhul Sfânt.

Tatiana Scurtu

Mi-e codrul la fereastră

Mi-e codrul la fereastră și Prutul sub opincă,
Mi-e cântecul de păsări sub cer cu tricolor,
Și ca odinioară în noi Carpații încă
Se scutură de pietre ce cad asurzitor.

E limpede-nverzirea, iar vântul ca o teamă
Se arcuiește-n poartă și-l urlă lupi haini,
În doine ard icoane și crucile ne cheamă
Să înălțăm cuvântul și mâinile în mâini.

Mi-e sufletul poveste de mii de ani pribeagul
Cu acvila pe aripi și soarele la brâu,
Am trupul într-o coajă de nucă și toiagul
De vreme ros și parcă de mine nu mai știu.

Carmen Gheorghe

DESPRE MERE ȘI IUBIRE LA ION TOPOLOG ⁽¹⁾

*Ion Topolog și Ion Aurel Pop,
la un târg de carte, Brașov, 2016*

De multe ori plecam de pe la vreo lansare cu autobuzul 17, eu spre cartierul Noua, el spre Micșunica, unde, într-un apartament normal, spre modest, a scris și a scris, a făcut istorie cu romanele sale. El, scriitorul Ion Topolog și profesorul meu de Limba Română, eu, fosta lui școlăriță și profesoară, la rândul meu. Împărțeam, stație de stație, banca din spațiu și amintirile lui, de-a lungul celor 30 de minute. Făceam aceste călătorii prin orașul retras la odihnă ca un fel de inițiere în viața de zi cu zi a unui om care, printre destule activități administrative, familiale, de organizare și documentare, a reușit să intre în ficțiune și să pară că a coborât printre noi direct din propriul roman savuros.

În aceste drumuri, în înserarea urbană, vorbeam vrute și nevrute iar uneori își aducea aminte de iubirile sale. Una fusese Silvia, prima dragoste care murise sinucisă, și pentru care eroul meu a suferit câinește la 20 de ani. Așa încât a fumat o noapte întreagă și nevindecă, s-a poziționat inconștient aproape de coridorul trecerii dincolo, în nemurire.

Icterul declanșat, „gălbănarea”, cum îi zicea, a rămas cel care l-a speriat și întărit, l-a scos din durere, l-a tras din suferința inimii, dar l-a și lecut pe vecie de fumat. Vindecarea care a urmat a venit tot dintr-o exagerare, căci să mănânci din instinct mere, ca să te pui pe picioare dintr-o așa boală, chiar e un fel de minune adusă de îngeraș, cum zicea.

Povestea se leagă și de faptul că purta, la liceu, mere în servietă și oferea din dulceața lor cui îi ieșea înainte, școlar, coleg, fată frumoasă.

Mă simțeam specială când se adresa câte unui fumător:

– Mai lasă țigara, o să te termine, și apoi spunea: Mănâncă mere, ai să te vindeci.

Așa îmi dădeam seama că sunt printre puținii/sau nu, dar, sigur, printre aleșii care știam despre povestea de iubire sfârșită în moarte, despre cum dragostea îi fusese răpită, și despre cum dispariția unui suflet tânăr trage după ea o lume întreagă. Cum putea fi băiatul de la țară învins? De ce să fi fost pedepsit când preaplinul vieții părea întregit prin dragostea lui cu o fată cuminte și frumoasă?

Răsfoind recent unul dintre volumele lui Ion Topolog am dat peste pasajul următor, cel în care Ticu află că Silvia a fost găsită moartă sub pod cu gura înfundată și siluită. Sufocată.

*Ion Topolog și Luminița Cornea
la Târgul de carte „Libris” din Brașov, iulie 2019*

Ion Topolog cu Victor Durnea, cercetător literar, Sf. Gheorghe, octombrie 2019

„...în noaptea care a urmat acelei vești a fumat în spălător la internat zeci de țigări pe care s-a dus și le-a cumpărat de la tutungeria din apropierea școlii, și a doua zi era galben ca lămâia. I se declanșase fie-re. Medicul școlar i-a zis că a făcut icter mecanic și l-a internat la spitalul orășenesc.”

Despre Silvia i s-a povestit... „nu, n-au îmbrăcat-o mireasă, ci doar în rochie albă și aproape îngropată în flori, în sicriu.”

„Și, astfel, băiatul acesta, lovit cumplit în prima iubire, își așeza în suflet pentru toată viața chipul acelei fete, vie și moartă, cum trecuse prin viața lui. Pentru scurt timp a revenit acasă între ai lui, apoi a plecat la examen la Facultatea de Filologie din Cluj. Singur. A dat examen și a intrat al optulea.”

Cei vinovați, doi ofițeri de Securitate, au fost, în cele din urmă, după efortul comun al sătenilor, identificați și pedepsiți. Episodul vine să întregască întâmplările de viață și de moarte din Vâlcea natală „într-o epocă a totalitarismului instaurat după al doilea Război Mondial în România intrată sub dirijismul sovietic.” (2)

Și, fiindcă Decembrie nu este numai luna în care România își serbează împlinirea istorică, ci și cea în care Ion Topolog a venit pe lume, între dealurile vâlcene, ca scriitorul, care, cu uriașa sa putere de creație, a avut inspirația de a sugera numele *Caietelor de la Araci*, să urăm: *La mulți ani și cărții! Și scrisului!*

Note:

1. Ion Topolog – *Tatăl și fiul*, vol. II *După război*, Editura Pastel, Brașov, 2017, pag.167-188
2. Idem, coperta II.

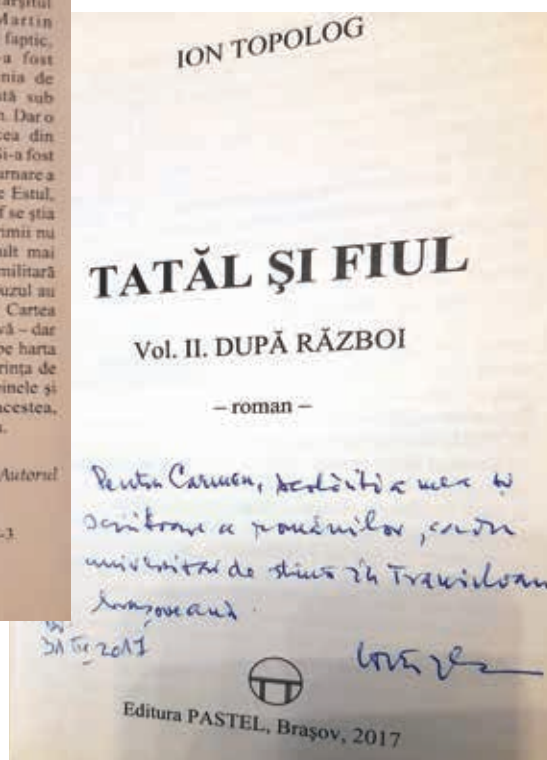

Volumul *Tatăl și fiul*

Autorul

ISBN: 978-606-658-248-3

Cornel Dimovici

EXILUL ÎL CARI CU TINE

Am aflat că Mihai s-a reîntors în Paris și nu am avut liniște până când nu l-am căutat. Poate a fost doar o curiozitate banală, ieftină...Sau, poate, iluzia că o să mă înțeleg și eu mai bine. Pe mine însumi... Ne-am întâlnit prima oară, eu „fugit” proaspăt, prin anii 70, noaptea, într-un garaj din Paris unde era angajat ca supraveghetor și am povestit până dimineața, în cabina de sticlă, de unde observa mișcările automobilelor care plecau sau se întorceau... Când plecase din România, era un poet renumit, acceptat de sistemul comunist, cu o situație solidă în universul literar românesc. Soția și doi copii au rămas în țară. Înainte de a pleca, Ana m-a căutat, mi-a dat numărul de telefon și m-a rugat să-l caut: „poate mă ajută...”. Așa l-am cunoscut pe poetul adorat de medii în anii 70, plecat cu o bursă și dispărut brusc de pe scena literaturii române. Era trist, deprimat, avea remușcări, îi era dor de copii, de soție, deși locuia, „de nevoie”, la o franțuzoaică. Eu eram curios; un poet care m-a impresionat. Avea ceva cuceritor, atrăgător... Am povestit până dimineața, Am rămas prieteni. Având multe relații cu persoane importante din diaspora românească, a reușit să publice mai multe volume la edituri din Paris, care au organizat și o propagandă foarte efektivă. M-a ajutat și pe mine și am cunoscut prin el, persoane importante și cu influență. Mihai devenise unul dintre simbolurile exilului românesc... Anii au trecut... Ne întâlneam din când în când, bârfeam, povesteam, mai ales despre singurătatea și tristețile exilului care ne apăsau... Eu scriam, însă nu mă publica nimeni. Mihai voia să mă ajute... Mă încuraja... El a avut cumva noroc: simpatizanți cu bani și cu influență... Anii treceau, comunicarea română, artistică și literară, se schimba, veneau poeți și filozofi, exilați, urmăriți... Revoluția... Execuția soților Ceaușescu... Democrația... Opera poetică a lui Mihai a fost, în procesul de cercetare a literaturii anticomuniste, redescoperită și reevaluată. Admiratorii se înmulțesc, o încercare de a uita mocirla comunistă și Mihai se lasă sedus de această schimbare și se reîntoarce în țară. Este întâmpinat ca un erou, ca un simbol al rezistenței anticomuniste! Și timpul... Cândva, după ani, un amic, îmi spune că Mihai s-a reîntors

în Paris. Mi s-a părut ciudat... Și nu am rezistat: am vrut să-l revăd și să-l „interoghez”. Ce nu i-a plăcut? Eram curios. Pur și simplu... Presa: „*Marele poet român se reîntoarce în exil*”.

– Știi ceva, băiete: toți mă întreabă: „Ce s-a întâmplat? Cum de v-ați reîntors în „Exil”?” Așa că, de la bun început, te rog, nu vreau să mai aud nimic în legătură cu chestia asta!

– Scuză-mă! Eram și eu curios, un emigrant fără țară... Normal că mă interesează cum gândesc alții, care sunt în situația mea, ca și mine, vagabond fără patrie, fără nici un Dumnezeu... Ai suferit prea mult în exil și ți-a fost dor de patrie? Cum a fost când te-ai reîntors? Ce ai simțit?

– Știi, băiete, aici, în Franța, am fost, mulți, mulți ani, singur... De fapt cunoști această stare. Prietenii, amicii au rămas în România... Succesele, recunoașterea câtorva gazete și cercuri literare, dintre sute, m-au amețit. Și după ani, după mulți, mulți ani, oferta, iluzia reîntoarcerii m-a cucerit... Eram doar unul dintre miile de poeți... Și m-am reîntors. M-am reîntors într-o lume străină... Timpul schimbă totul. Și m-am simțit blestemat de singur, mai singur decât în garajul acela de noapte unde ne-am cunoscut....Dacă ai făcut cândva pasul, dacă te-ai hotărât, **Exilul îl cari cu tine**, oriunde ai fi; ai părăsit totul, crezând că te salvezi; te scufunzi, într-o lume, pe care o sperai altfel, mai liberă, mai prietenoasă și mai armonioasă; ești amețit de beția unei libertăți seducătoare, care de fapt nu te vrea, dar te acceptă; este un fel de amețelă ușoară care trece prea repede... Te trezești, pentru noi,ăștia din România, într-o lume mai complicată, cu paragrafe și obligații... Noi suntem altfel, însă nimeni nu vrea să-și bată capul cu asta. Bancurile te salvează de depresii (depresii) și de „revolte în deșert”, prietenii nu te părăsesc și te poți tolăni în așteptarea unor timpuri mai bune.... Anii trec și tu te schimbi. Ca fiecare. Anii creatori, tulburători, rămân undeva în beznă și înțelegi că paginile scrise atunci nu le mai citește nimeni. Ai avut ceva de spus, ai creat și cândva înțelegi că rămâne doar un gol. „Acasă” nu mai există, ești străin și, în exil, rămâi un străin. De fapt exilul, exilul tău, îl cari cu tine. Peste tot. Și în veșnicie...

A. I. Brumaru

LOCUL FIINȚEI (fragment)

- urmare din numărul trecut -

Chinezii povestesc de pământuri ce cresc de la sine. O rugă din *Atharva Veda* (XII,1), adresată lui Prithivi, vorbește de calitatea pământului de a adăposti (ca și *Erde* al lui Heidegger (1), însă, și mai bine, precum învăluitul *logos* hellenic: loc ce naște și crește ființa; dar și o mistuie *îndesine*, cum ar zice acum românul cu proverbul acesta al său: „*Pământul te naște/pământul te crește / pământul te mistuiește*”. Aceeași *Veda* vorbește (în chip foarte asemănător, fondul fiind că zeii înșiși și-au dobândit nemurirea pe pământ: pe Glie, *prinde suflet tot ce respiră și vibrează*”. Glia, pe urmă, îți dă fala și norocul, ea poartă toate lucrurile, este receptacol de bunuri și adăpostul lor. Ține focul universului. În sfârșit, Glia este vegheată zi și noapte de zeii niciodată adormiți sau slăbiți din vigilența lor. Zeul străjuiește și tot el ascunde – tocmai cu obstacolul, cu pământul – atunci când ființa cu petrecerea ei necurmată de ființări își iese iute din țâțâni și se arată cu precaritățile, cu carențele ei: acest lucru l-ar putea aduce în completare gândul românesc. Iată ce ni se povestește, în acest sens, într-o legendă din Bucovina (citată de Ov. Papadima în „*Sfarmă-Piatră*”, 1936). La început, ieșit din mâinile lui Dumnezeu, pământul era atât de pur, impecabil, încât era străveziu ca apa. Dar Cain omorând pe Abel în împrejurările cunoscute și voind a-l ascunde în pământ, acesta eteric, transparent cum fusese creat, arăta degrabă păcatul; atunci, neîndurând nici el priveliștea, Dumnezeu îl întunecă, astfel ca pământul să poată dosi nenorocirea. Lucian Blaga, care a cunoscut legenda, o așează între exemplele doveditoare de viziunea sofianică la români.

Am văzut deja că specialiștii nu pun pământul pe primele locuri în pantheon, afirmând mai degrabă că el este slab reprezentat acolo. La români, n-ar fi excepție, ne încredințează Tache Papahagi (2), în al cărui *Dicționar* pământul nu e nici măcar menționat. În schimb, este amplu consemnată *apa*. Pământul apare, numai în trecere, la litera „D”, în pa-

ragraful „Distribuirea pământului”. Sunt însă interesante și cele câteva menționări ale apei, în ipoteza, susținută mai peste tot în cosmogoniile arhaice, că funcțiile ei *ontopoietice* apar în legătură cu sarcinile, de același ordin, ale pământului. Articolul respectiv din *Dicționarul* lui Tache Papahagi începe astfel: „Cu toate că, pentru tot ce este existență vie sau viață, aerul e un element atât de indispensabil pe cât e și apa, totuși în comparație cu cea a aerului, lumea folklorică de care se bucură apa e bogată și variată, iar caracteristica dominantă a acestei lumi e atitudinea de pietate a popoarelor față de acest lichid...”. Trăsătura cea mai importantă a apei, începând de la noi și urmărită, după aceea, și în alte zone, e desfacerea în *apă vie* și în *apă moartă*. Apa vie e numită în aria românească și, apă înviorătoare sau apă întremătoare – prin urmare, aceea care dă trup, formă, o ființare anume a ființei inițiale diafane, a ființei numai gândite. Un exemplu se găsește în A. Vasiliu (*Povești și legende*, 1928): „Tu babă, da acolo ai apă întrepătoare și înviorătoare?” Sărind la V. Rădulescu-Codin (vezi *Îngerul românului...* 1913), o picătură de sânge în strachina cu lichidul în variantă întremătoare, de acolo, flăcăul ucis se va ridica repede, mai voinic și mai frumos decât înainte de lovitura mortală ș.a.m.d. O altă apă este, apoi, *apa morților*, ce nu trebuie confundată cu *apa moartă*, care are numai menirea de a lucra înainte de reanimarea cu apă vie – este aici, prin urmare, de întrevăzut un scop de reconstituire *hyletică*, în substanță (cf. Nicolecu-Ciuraru, *Cercetări folclorice făcute în comuna Poiana de Sus*, jud. Dâmbovița, 1928. 30 mss.: „...Mai întâi corpul omului omorât este stropit cu apă vie și omul ia viață”). Apa morților este la A. Gorovei (*Credințe și superstiții*, 1915), apa dintr-o vadră, de după ritualul îngropării: „După ce îngroapă un mort apa ce aveai în vadră, în casă, să o verși, căci acea apă e moartă”. Există și o *apă a sâmbetei* ce s-ar duce în iad, alternând cu *apa de duminică*, aceasta având raiul drept destinație a cur-

gerii. Și mai sunt – parcă scoase din meditațiile lui Bachelard – *ape privegheate, ape neîncepute, o apa nigrita* (la aromâni), adică apă *negrăită*, întrucât ea se aduce de la o fântână într-o tăcere absolută (e apă, va să zică, nefecundată de cuvânt, într-o sălbatică inocență, apă neutră, apă incoruptibilă). Tot la aromânii din Pind mai dăm, în fine, peste o apă *vătămată*, care nu e – excepțional ! – decât apa curgătoare, un mod, prin urmare, de a spune că devenirea prejudiciază esența care *e întreagă numai pe loc*.

În raport cu aerul – cu prestigii aproximativ asemănătoare pe tot globul (visătoria, reveria pteroidă, realitățile supraatmosferice, țâșnirea spre constelații, celeritatea, filosofia, cinematică” etc.) – apa ar corespunde mai amănunțit (într-o „*difenomenologie*” cum o botează Bachelard (3) unor imagini caracterizante pentru identitatea etnică, de unde, în consecință, și mai marea ei bogăție de aspecte în folclor (numai în Franța, observă Bachelard, apei i s-a consacrat un masiv volum de 466 de pagini).

Înregistrând faptul că și *apa intrupătoare*, la români este, principial, din aceeași familie cu *pământul*, acționând adică *hyletic*, constitutiv (e materia și temeiul), vrednică de consemnat este și această tradiție din Pădurenii Hunedoarei, așezare ai cărei locuitori cred, ca tot restul poporului român, că apa curătoare, chiar spurcată, dacă a trecut peste nouă (sau 40) de pietricele nu vatămă, dacă e băută”. De aici Tache Papahagi (4) nu bagă în seamă decât rostul higienic – *lustratio per aquam* – al cazului (amintind aici și altele similare, unul francez și unul italian) valorizarea lui metafizică (adică îmbinarea în „*legitimitate*” a efortului „*rațional cu elanul imaginar*”, ca să-l amintim din nou pe Gaston Bachelard) se impune totuși: pământul ar fi cel ce purifică un element schimbător și ușor alterabil prin migrație, revenirea la pământ a fețelor modificate ale lumii scurse (devenite), fiind astfel ca și o redobândire a constantei originare (întoarcerea multiplelor din generozitatea lumii la solitarul *Unu*). Dealtminteri, pe pământ și nu în văzduh sau niciunde sălășluiesc apele, vânturile și chiar focul nu sunt decât mistuirea în pară a lucrărilor și așteptărilor Gliei.

Referitor, ca să revenim, la motivul distribuirii pământului (de către Demiurg după ce a împlinit universul), folclorul românesc nu înregistrează totuși nicio tradiție apreciazabilă. Este, ai spune, ca și

cum românul *ar fi avut dintotdeauna pământul*, nu i s-a dat cândva anume și nu l-a căutat precum nomadul descălecat din rătăcirii și din colburile pustiei, al stepelor îndepărtate. Nici nu-l pretinde în modul tot al aceluia de pe acolo pornit, cu vorba aceea eminesciană: „*au cerut pământ și apă...*”. Citând doar varianta de împărțire a pământului existentă la aromâni – locuitorii aceia de pe muntele sec și pietros, ars de văpaie – T. Papahagi recunoaște că lipsa de tradiție în această ordine de idei e uimitor de asemănătoare (și, mai zice el, inexplicabilă) cu aceea a populațiilor sud-americeane. Și ele însă, s-ar mai putea spune, nu de o statornicire fără de dezmințiri ?

Dar *pământul* apare, cu toate acestea, într-un pantheon la români. E valorizat parcă într-un chip mai filosofic, în virtutea înțelesurilor oștenite din miturile – atunci contemporane – eline și tracice din trunchiul comun al mileniului doi mykenian (5). În această ordine, el poate fi asemuit (într-un singur discurs: conceptual și imaginar) adevărului și ființei care-l și ascunde: o ființă care, adică, este în ascundere cu adevărul ei propriu. Numai în învăluitul locului se prezintă locul – aceasta poate fi acceptată și ca o contagiune din fragmentul cunoscut al lui Heraklit, care a dat multă bătaie de cap Filosofiei, traduceri înmulțindu-se odată cu interpretările: *ethos anthropos daimon* – cu sensul pe care-l presupun acum astfel: omul locuiește cu zeul/ființa datorită locului, luând în calcul, pentru această interpretare faptul că, la început, în greaca veche *ethos* va fi însemnat nu numai „caracter”, dar și loc de ședere, *așezare*.

În virtutea criteriului etnofilosofic (etnohermeneutic), de descoasere, mai degrabă, a unei „fabule metaforice” (vezi G. Bachelard), pământul e identic cu zeul chthonian trac *Derzis* sau *Derzales* (6). El apare, iată, și în pasajele referitoare la geți din *Istoriile* lui Herodot, pe care le redau acum în traducerea Spătarului Milesu (7), de la 1660-1670: „*Și așa socotescu eu să fie fără de moarte, pentru că e pre cini trimit La Zamolxes, zicu cum nu moare. Și acestuia (unii) zicu și Gheveleiz. Pentru că în tot cinci ani aruncă sorți, și acela care-i cade sorțul în-deată îl trimit sol la Zamolxes, poruncindu-i ce vor fi rugile...*” (IV, 94). Și: „*...mergând el acolo și știind obiceiile grecești și a celui preînțelept Pithagora, și așa, au făcut o casă și au fost chemând pre cei mai*

de folos dintru thraci și i-au fost ospătând acolo în casă. Și le-au fost zicând într-acest chip: cum nici el (Zamolxe n.n.), nici prietenii lui, nici cei ce vor naște din ei nu vor muri, ci vor mergi la acel locu undi tot binili îl vor avea” (IV, 95). Locul de care se pomenește aici e un ținut subpământean: „Și dintru câte face aceasta, făcu o casă supt pământ; și, gândând casa, numai ce peri dintru thraci și intră acolo în casă și șăzu trii ani, și ei îl poftea și-l plângea ca pe un mort” (IV, 95).

Note:

1. Martin Heidegger, *Originea operei de artă*, Editura Univers, București, 1982, Essais et Conférences, Gallimard, Paris, 1958.

2. Tache Papahagi, *Mic dicționar folcloric*, București, 1979.

3. Gaston Bachelard, *L'Air et les Songes, Essais sur l'Imagination du mouvement*, Librairie Jose Corti, Paris, 1983 (*Aerul și visele. Eseu despre imaginația mișcării*, trad. de Irina Mavrodin, Editura Univers, București, 1999).

4. Tache Papahagi, Op. cit.

5. În *The Modern World System*, Imm Wallenstein introduce conceptul de *economie-univers*: centrul, restrâns, dominat, și periferia, marginea – slabă, săracă, improductivă – așa-zisele zone inelare obediente nucleului, pierzând din greutate pe măsură ce se depărtează de acela. Ideea apare și la Fernand Braudel, *Timpul lumii*, Editura Meridiane, București, 1989.

6. Gh. Mușu, *Din mitologia tracilor*, Editura Minerva, București, 1984.

7. Herodot, *Istoriei*, Editura Minerva, București, 1984.

DESPRE AUTORI

Anthonia Amatti, poet, *Uniunea Scriitorilor din România*, Filiala Brașov

Vadim Bacinschi, poet, Odesa, *Uniunea Scriitorilor din România*, Filiala Iași

A. I. Brumar, scriitor, eseist, critic literar, *Uniunea Scriitorilor din România*, Filiala Brașov

Model tradițional din Araci

Carmen Mușat Coman, scriitor, publicist, editor, director Editura *Cununi de stele*, București

Luminița Cornea, scriitor, critic și istoric literar, *Uniunea Scriitorilor din România*, Filiala Brașov

Cornel Dimovici, medic și scriitor român contemporan din exil, stabilit în Wiesbaden, Germania

Cătălina Hasotti, scriitor, profesor, Brașov

Carmen Gheorghe, scriitor, poet, prozator, critic literar, *Uniunea Scriitorilor din România*, Filiala Brașov

Elena Graure-Manta, artist plastic român, stabilit în Germania

Ion Onuc Nemeș, scriitor, fost director al *Biblioteca Județene Astra*, Sibiu

Carmen Tania Grigore, poet, *Uniunea Scriitorilor din România*, Filiala Brașov

Adrian Munteanu, poet, *Uniunea Scriitorilor din România*, Filiala Brașov

Tatiana Scurtu, drd., cercetător științific, Academia Română, Centrul European de Studii Covasna-Harghita, Sf. Gheorghe

Maria Monica Stoica, scriitor, poet și prozator, Societatea Scriitorilor Târgovișteni

Mihaela Malea Stroe, scriitor, poet și prozator, *Uniunea Scriitorilor din România*, Filiala Brașov

Cristina Vișan, profesor, *Colegiul Național „Mihai Viteazul”*, Sf. Gheorghe

DIN ACTIVITĂȚILE DE EDUCAȚIE MUZEALĂ DESFĂȘURATE LA CASA MEMORIALĂ „ROMULUS CIOFLEC” DIN ARACI

Eveniment cultural „La umbra nucului bătrân”, 2022

Ziua Națională a României sărbătorită la Araci, decembrie 2022

Momente artistice în curtea Casei Memoriale „Romulus Cioflec”

Ateliere creative dedicate toamnei la Araci

Roadele toamnei din curtea casei memoriale

*Săptămâna Verde
la Casa Memorială
„Romulus Cioflec”*

Să vorbim, să scriem corect

Nu cu multă vreme în urmă a apărut la Editura Univers Enciclopedic Gold **DOOM 3 (Dicționarul Ortografic, Ortoepic și Morfologic al Limbii Române)**, o lucrare prestigioasă și esențială pentru aplicarea normelor în domeniul scrierii și al exprimării corecte. Noul dicționar cuprinde 62.000 de cuvinte spre deosebire de prima ediție. Foarte mulți termeni sunt selectați atent din dicționare mai noi, dar și din mass-media și limba vorbită. Regretatul academician, Eugen Simion, se întreba în „Cuvânt-înainte la ediția a II-a” dacă nu au exagerat specialiștii cu introducerea diverselor cuvinte într-un dicționar academic înainte de a verifica dacă limba literară va adopta „aceste anglicisme, franțuzisme, italienisme care se grăbesc să intre în casa limbii române”. Altfel spus, e cam teoria maioreșciană a *formelor fără fond* aici. Timpul va stabili probabil adevărul.

Dar, să vedem câteva noutăți din acest dicționar.

În ceea ce privește cuvintele **străine** de diverse origini folosite actual în enunțuri românești, s-au adăugat mai ales elemente din **engleză**, care sunt utilizate tot mai frecvent, inclusiv în vorbirea curentă, chiar dacă unele au corespondente în limba română: **fake news**, **take away**, **afterschool**, **quinoa**, **yo-yo** (efect *yoyo*), **wok**, **webinar**, **webdesign**, **wellness**, **Tweed**, **tzatziki**, **tae bo**, **șlem**, **no comment**, **lettre** (avant la *lettre*), **kitsch**, **jam-session**, **iceberg** (salată *iceberg*), **hypermedia**, **follower**, **enter**, **entertainment**, **delete**, **clipboard**, **brand** (marcă), **booking** etc.

S-au adăugat în DOOM³ și unele elemente **depășind** sfera limbii **standard actuale**, care sunt mai mult sau mai puțin frecvente sau cu privire la care s-au primit întrebări din public: **+făloșenie** (pop.), **găta** (**a ~**) (reg.). Printre acestea se numără și o serie de cuvinte și expresii frecvente în vorbirea familiară, tot mai des întâlnite în spațiul public, ca: **dus și întors** (**cu ~**), **habarnist**, **bâlbă**, **bloggeriță**, **cădea** (a se cădea), **căpșunărită**, **Dumnezeule** (interjecție- **Dumnezeule mare!**), **forțos**, **generăleasă**, **mamă-mamă** (locuțiune interjecțională), **rebrandui** etc. Cuvintele noi din dicționar sunt notate cu + în față.

Alte elemente nou-introduse:

- **abrevieri** devenite cuvinte: **ARN**;
- **locuțiuni – adjective**: **ce fel de**; **adverbiale**: **șleau** (**pe ~**); **conjuncționale**: **astfel că**; **interjecționale**: **ei bine**; **prepoziționale**: **stânga** (**în/la ~**); **pronominale**: **+cine știe ce/cine**;
- **omografe** ale unui cuvânt-titlu existent: **marker²** (genă) s. m.; **scăpăta¹** (**a ~**) (a apune), alături de **marker¹** (creion) s. n.; **scăpăta²** (**a ~**) (a săraci);
- **paronime**: **hiatus** (discontinuitate), alături de **hiat** (lingv.);
- **perechi** de cuvinte scrise **cu/fără cratimă ori/și cu literă mare/mică** la inițială: **domnia-voastră** (dumneavoastră) pr., alături de **Domnia Voastră** (înv.) loc. pr.;
- **substantive feminine** (în special nume de ocupații) atestate, dar încă **rare** folosite: **dramaturgă** alături de **dramaturg**.

Revistă editată de Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni (MNCR)

din Sfântul Gheorghe – director Valerii Kavruk.

ISSN 2559 – 4753, ISSN-L 2559 – 4753.

E-mail: secretariat@mncr.ro

Redacția: Luminița Cornea – redactor-șef; Nicolae Scurtu (București) – secretar de redacție; Cristina Felea-Baubec, Victor Durnea (Iași), Marinela Brezeanu-Ujvarosi – redactori.

Correspondenți din afara țării: Iurie Colesnic (Chișinău), Vadim Bacinschi (Odesa), Cornel Dimovici (Germania), Elena Graure-Manta (Germania), Dalila Özbay (Turcia), Șerban Teculescu (Paris).

Tehnoredactare: Zita Horvath